PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

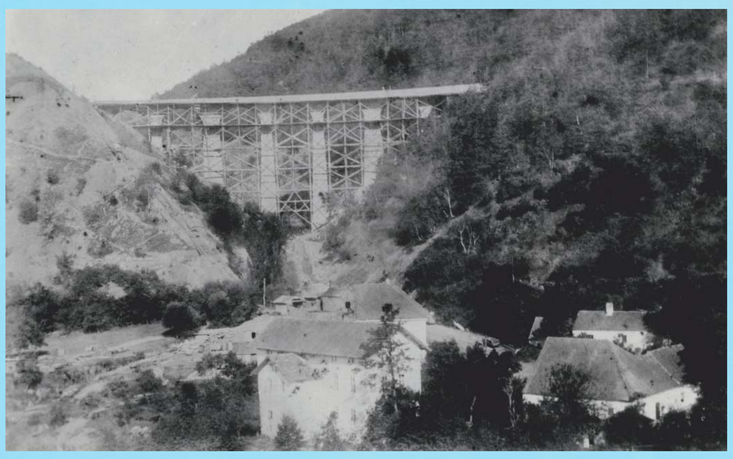
Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

SÁZAVA



Sázava, puchýrna na Žampachu – foto Poselt, Praha
Hamr (z německého Hammer = kladivo) neboli puchýrna je ocelářská a kovářská dílna, která je vybavena kovacím strojem poháněným vodním kolem. Vybavení hamru bylo stejné jako u kovárny – výheň, měchy, kovadliny, svěráky, kladiva, sekáče, útinky, zápustky, kleště, ale navíc zejména vodou poháněné buchary

Putovní výstava doprovází publikaci z cyklu Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava. Volně navazuje na první díl věnovaný Středním Povltaví a na historických fotografiích představuje osídlení a život na březích půvabné a romantické řeky Sázavy od konce 19. století. Doplňují ji současné letecké snímky Jirky Jirouška. Naše pomyslná pouť vede od Davle, tedy od místa, kde se vody Sázavy spojují a mísí s Vltavou, proti proudu řeky. Kraj okolo břehů Sázavy je historickými místy a památkami proslulý, a to od vrcholků Žďárských vrchů až do středních Čech. Na krajinu a její osídlení mají již od počátků dějin zásadní vliv lidé a jen těžko bychom hledali rod, který měl a doposud má pro Posázaví takový význam jako Šternberkové. Již před polovinou 13. století si budují na středním toku Sázavy své pevné a honosné sídlo – hrad Šternberk a ovlivňují pak další kolonizaci kraje, zakládají města, vsi… Dobové fotografie nám prozradí víc.



Stavba viaduktu přes Kocourské údolí na Žampach



Železniční most na Žampachu, , v popředí zleva zemský advokát František Pešek a okresní tajemník Josef Skréta (rok 1900) – pozn. Jos. Skréta byl synem prvního ředitele měšťanské školy v Jílovém Jana Skréty a vnukem Leopalda Čiháka, zakladatele jílovského muzea



Převozník Brabec

Autor výstavy: Václav Šmerák, publicista a editor cyklu publikací Mezi řekami
Grafická úprava: Martina Tichá – DTP Studio, Ahoj reklama
Realizace výstavy: Exclusive production, spol. s r.o.
Odborná spolupráce: Regionální muzeum v Jílovém u Prahy, fotoarchiv, Marcela Budská. Tomáš Zouzal, historik. Jan Vizner, archeolog, Archaia Praha. Klub českých turistů, Zdeněk Jirásek, Rada historie KČT. Jiří Jiroušek, fotograf. Martin Maršálek, vydavatel a redaktor. Michael Antony, šéfredaktor serveru Trampský magazín.

Kontakt, sjednání zapůjčení výstavy: Mezi řekami – Václav Šmerák, mob. 603196 678, e-mail: v.smerak@seznam.cz, www.mezirekami.cz
Facebook: www.facebook.com/MeziRekami

Autoři výstavy děkují všem návštěvníkům za pochopení pro kvalitu některých autentických fotografií.

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
KULTURA POSÁZAVÍ A POVLTAVÍ
TŘEBSKÝSKÉ ZVONĚNÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

DAVLE – soutok Sázavy s Vltavou



Vizualizace románského kláštera na Ostrově, Josef Laštovička, Univerzita Karlova

Klášter sv. Jana Křtitele v Davli u soutoku Sázavy s Vltavou

Klášter na Ostrově se nachází těsně před soutokem Vltavy a Sázavy v Davli. Na jižní straně ostrova se ukrývají pozůstatky středověkého kláštera sv. Jana Křtitele zvaného Ostrovský klášter či klášter na Ostrově.



Soutok Sázavy s Vltavou u Davle, foto Jirka Jiroušek

Původní benediktinský klášter z roku 999 byl založen knížetem Boleslavem II., po roce 1000 sem byli uvedeni mniši z Dolního Altaichu v Bavorsku. Šlo o historicky druhý mužský klášter na našem území. Opuštěné místo na ostrově nad soutokem Vltavy a Sázavy, uprostřed hlubokých lesů, vyhovovalo potřebám benediktinského řádu, jehož mniši zasvětili život rozjímání a modlitbám. Klášter se časem stal vlastníkem mnoha okolních obcí, a tak získal velkou moc nad svým okolím. Stávala zde románská trojlodní bazilika sv. Jana Křtitele (z 12. století) s několika apsidami. Roku 1420 byl vypálen a pobořen husity. Z této rány se již nevzpamatoval a poslední mniši jej opustili roku 1517, kdy odešli do kláštera ve sv. Janu pod Skalou. Velmi významnou součástí hospodářského zázemí kláštera byla keramická dílna, kde se vyráběly různé produkty z pálené hlíny (podlahové dlaždice zdobené reliéfy, reliéfní keramické desky k obkládání stěn, střešní krytina, nádoby aj.). Dílna byla funkční již před rokem 1130 a skončila svoji činnost kolem poloviny 13. století. Hlínu mniši těžili na protějším břehu Vltavy. Další důležitou částí kláštera bylo skriptorium. O jeho existenci se sice nedochovaly přímé zprávy, zato ale existuje několik děl z jeho produkce – latinský rukopis Řehořových dialogů (11. – 12. stol.) s českými a staroslověnskými mezi-řádkovými glosami. Glosy psal asi mnich sázavského kláštera, který v roce 1097 po vyhnání slovanských mnichů ze Sázavy hledal útočiště na Ostrově.

Zájemci se mohou podívat na podobu kláštera v různých ročních obdobích. A díky programátorům lze nahlédnout také dovnitř – vizualizace totiž nabízí i pohled do interiéru. 3D model je součástí expozice muzea v Jílovém u Prahy.

Zdroj: www. http://www.muzeumjilove.cz



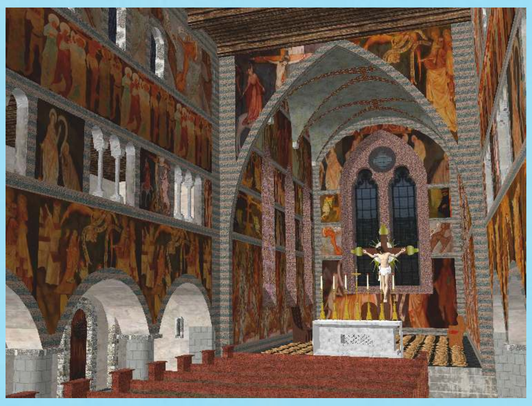
Poslední zbytky zdí, foto Václav Čihák



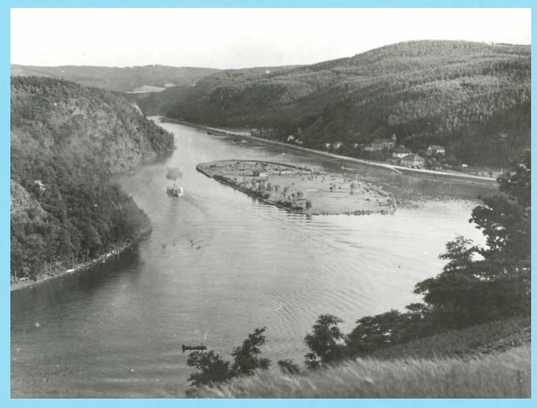
Vizualizace ostrovského kláštera z pohledu od kostela sv. Kiliána



Základové zdivo chrámu sv. Jana Křtitele, foto Jana Salonová



Vizualizace interiéru klášterního kostela



Ostrovský klášter, foto J. Dvořák



Klášter na Ostrově, foto Jirka Jiroušek



Sv. Kilián s ostrovem, cca 1930



Archeologické výzkumy

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
KULTURA POSÁZAVÍ A JOVOVSKÝ
TEREZSKÁ SKŘÍŽ ZVONOVÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

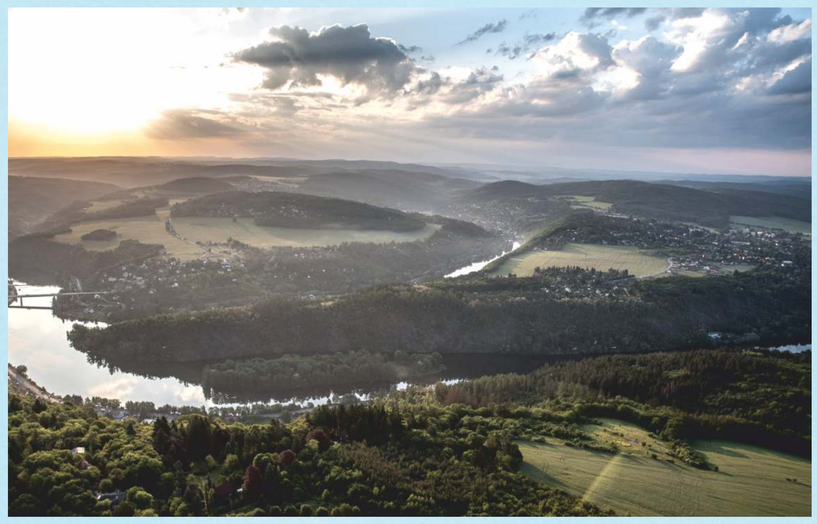
Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

SEKANKA



Fotomontáž vstupní brány do původního městečka zvaného dnes Sekanka.
J. Vizner, V. Šmerák, P. Najfušová

Místo zvané Sekanka



Město to mělo být velké jako České Budějovice, založeno roku 1250 na ostrohu nad Sázavou a Vltavou. O třicet let později o něm už nikdo nevěděl. Ota Braniborský, tak jako plenil celé Čechy, přitáhl s vojskem, nastala doba temna a v ní zmizelo město, které ani nestačilo po sobě zanechat jméno.

Když umíral slavný kníže Boleslav II. Pobožný, založil v předtuše smrti klášter svatého Jana Křtitele na ostrově uprostřed Vltavy. Bylo to roku 999 nedaleko dnešní Davle. Možná v tom hrála roli jeho bohabojnost, ale zcela jistě vojenská a mocenská taktika. Tady se rýžovalo sázavské zlato a po Vltavě pluly vory. Zároveň kníže potřeboval opěrný bod na důležité vodní i pěší spojnici bohaté Pražské kotliny a téměř stejně bohatých jižních Čech. Cesta vedla dál na jih do rakouské Solné komory a na Jadran.

Přemysl Otakar II. okolo roku 1250 založil na strmém skalnatém ostrohu „Sekanka" nad soutokem Sázavy a Vltavy a zároveň nad klášterem velkolepé město. Čtvercové náměstí vzniklo na ploše jeden hektar, což je stejná velikost, jakou mělo náměstí v tu dobu zakládaných Českých Budějovicích.

Lokátor ve městě vyměřil 60 parcel pro obytné domy a 40 jich bylo skutečně postaveno. V městě žilo 300 až 400 obyvatel. To bylo na tehdejší dobu dost i na stará a zavedená města. Protože zde nebylo co pěstovat a chovat, bylo neznámé město sídlem obchodníků, směnárníků, dopravců, řemeslníků – kovářů, hrnčířů, slévačů, soukeníků – a také horníků kvůli nedalekému zlatonosnému Jílovému.

Město nestačilo asi ani dostat název, nebylo dostavěno a mnohé obydlí i dílny byly stále provizorní, když v bitvě na Moravském poli roku 1278 zahynul král Přemysl. Jeho syn Václav II. byl ještě dítě, a tak se v době bezvládí stalo, co v Čechách mnohokrát předtím a mnohokrát potom – domácí šlechta i prostý lid se rvali jako koně, bojovali, zabíjeli a zabírali majetky. Toho využil Václavův poručník Ota Braniborský a nastala doba temna, které česká historie říká Braniboři v Čechách. Obyvatelé městečko opustili nejspíš během braniborského rabování (1278–1283, nejčastěji bývá předpokládaný zánik datován k roku 1278, kdy bylo vypleněno okolí i klášter) a zřejmě z důvodů nedostatečného zemědělského zázemí je již neobnovili. Když se Václav II. o deset let později ujímá vlády nad Čechami, o městě na soutoku už nikdo neví. Mlčí kroniky i právní listiny. Město zřejmě padlo za oběť rychlému a brutálnímu násilí.

Návštěvníci se díky archeologům a Regionálnímu muzeu v Jílovém mohou projít po naučné stezce, kde všechno uvidí. K názornosti informačních tabulí přispívají domy zakreslené tak, jak bychom je mohli vidět, kdybychom do města zavítali těsně před jeho zničením.

Okolí je poseto chatami, které stojí na místě bývalých dílen a k nimž vedou v břidlicových skalách vytesané úvozy pro středověké kupecké vozy. Po těchto sekaných cestách dostal vrch Sekanka své novodobé jméno.



Další informace: www.muzeumjilove.cz



Vizualizace středověké Sekanky. Regionální muzeum v Jílovém u Prahy, Josef Laštovička, Katedra aplikované geoinformatiky a kartografie Přírodovědecké fakulty UK v Praze

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
KRAJINA POSÁZAVÍ A JEVIŠOVKU
TŘEBSÍN SK-P ZVONOVÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

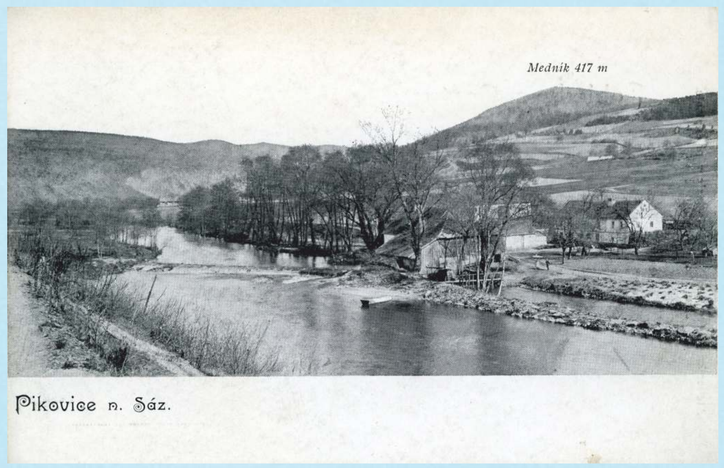
Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

PIKOVICE



Pikovice, pohled od Hradištka

O Pikovicích se například zmiňuje Jan Werich v písni Babička Mary

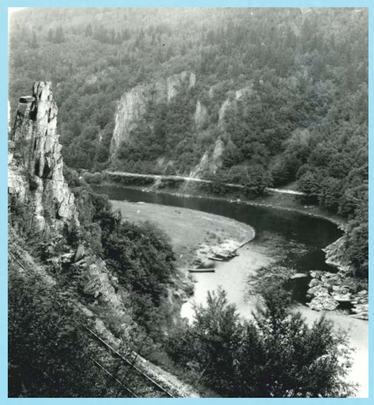


Pikovice je ves na levém břehu Sázavy, asi 3 km před jejím soutokem s Vltavou. Tvoří místní část obce Hradištko v okrese Praha-západ ve Středočeském kraji.
Původně byly Pikovice plaveckou (vorařskou) vesnicí. V minulosti se v Sázavě na soutoku s Vltavou i rýžovalo zlato. Podle pamětníků byla v Pikovicích cihelna a mlýn s jezem.

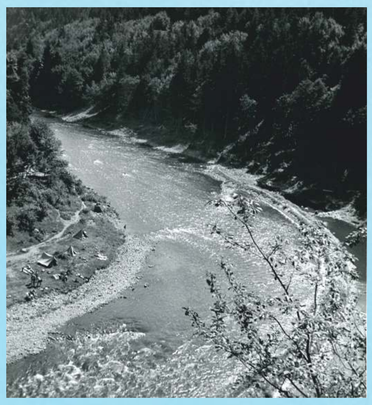
První písemná zmínka o vesnici pochází z roku 1310. Další dokument je z 27. března 1571, podle nějž Jan ze Šternberka prodal Jiříkovi Slepotickému „ves Sázavu, ves Pikovice, Louky, Podloučí, Měchenice, městečko Štěchovice, Brunšov, dvůr Třebenice, ves Hradiště a poplužní dvůr Chotouň" za 2350 kop pražských. Celá oblast dnešní obce Hradištko pak jako celek vícekrát měnila vlastníka dědictvím nebo i koupí. Území získal 13. října 1638 Strahovský klášter, jehož tehdejší opat Kryšpín Fuk je známý svým projektem splavnění Vltavy. Již od vzniku obecního zřízení v roce 1848 byly Pikovice součástí obce Hradištko, tehdy měly 132 obyvatel.



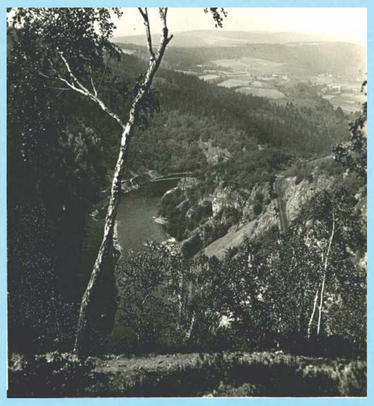
Pikovice – Na Babách, rok 1938



Pikovický komín nad řekou



Řeka Sázava u Pikovic, rok 1950, foto J. Pacovský



Pohled z pravého břehu Sázavy



Sázavské proudy, Pikovice

Přes řeku vedl v historii brod na staré formanské cestě, případně přívoz. V roce 1926 jsou zmiňovány dva přívozy, jeden na začátku obce u mlýna, druhý u železniční zastávky. Roku 1937 byl přívoz nahrazen novou, betonovou lávkou. Pro Pikovice má od jara roku 1900 zásadní význam železniční zastávka Petrov u Prahy na trati 210 na protějším břehu Sázavy; roku 1906 byla zastávka vybavena čekárnou. Železnice znamenala v dobrém i ve zlém rozvoj trampingu, turistiky a výstavbu letních sídel hostů z Prahy. Byla vybudována Posázavská stezka, vzniklo množství rekreačních chat jak v trampském stylu, tak v chatařském. V roce 1924 schválený regulační a parcelační plán umožnil prodej parcel k rekreační výstavbě, ve třicátých letech navázala vilová výstavba a roku 1937 byla vesnice elektrifikována.

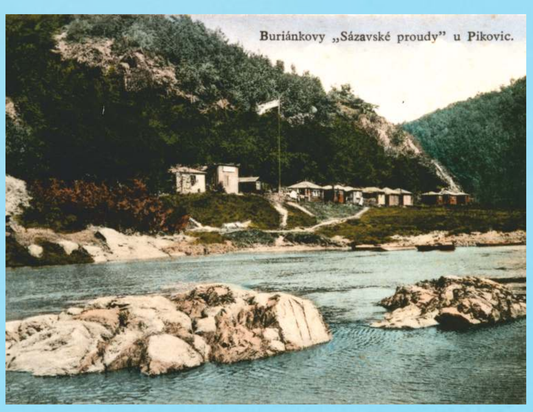
Po kruté zimě roku 1939/1940 postihla vesnici ničivá povodeň. O dva roky později následovalo vyvlastnění pozemků a k 15. září 1942 nucené vysídlení kvůli zřízení vojenského cvičiště SS. Železniční provoz na posázavské trati byl za války zastaven, tunely byly využívány k účelům válečné výroby a jako kryty. Po skončení války se vrátili původní obyvatelé.



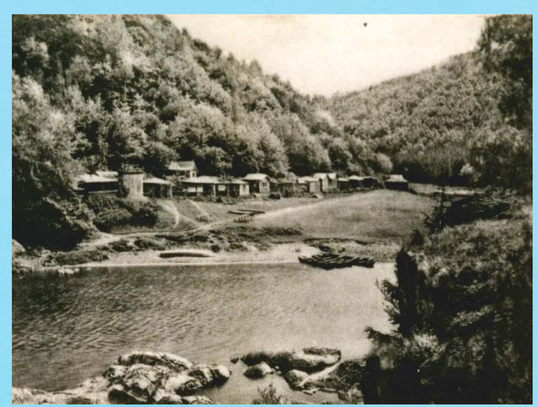
Přívoz u Pikovic



Medník ze zastávky v Pikovicích



Buriánkovy Sázavské proudy, Pikovice



Sázavské proudy, Pikovice

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

POSÁZAVSKÁ STEZKA I. – historické fotografie z přelomu 19. a 20. století



Sázava, Jarov, foto Josef Dvořák



Pohled z Klimentovy vyhlídky, 20. léta 20. století

ČASOVÁ OSA ÚVAH, STAVBY A POČÁTKŮ Posázavské stezky

1900

Již před rokem 1900 je Klub českých turistů stále častěji „turistickou veřejností" upozorňován na krásný, ale nepřístupný kraj od Pikovic ke Kamennému Přívozu a žádán o zpřístupnění této oblasti. Dotazy, kdy bude toto území turisticky zpřístupněno, jsou stále častější po zprovoznění Posázavské dráhy. Klub českých turistů se k věci staví, pro obavy z vysokých nákladů, velmi zdrženlivě.

1912

Ústřední výbor KČT dostal první konkrétní návrh na zřízení „pěšiny" mezi Pikovicemi a Žampachem.

1913

Po změně Ústředního výboru KČT v roce 1913 se začal klub věcí vážně zabývat a se záměrem vybudování stezky oslovil Okrašlovací spolek a městskou radu v Jílovém. Když se setkal s kladným ohlasem, pověřil ředitele Klimenta (člena ÚV KČT), aby se stavbou stezky zabýval.

1914

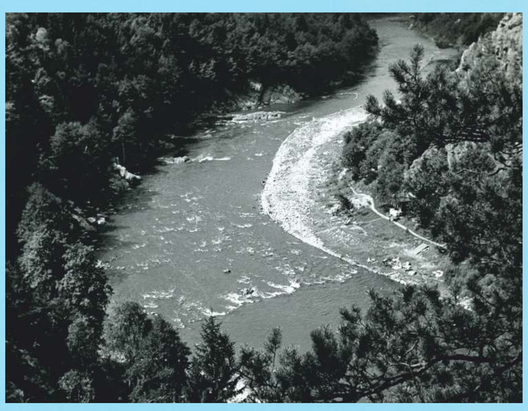
Ředitel Josef Kliment (1858–1938), učitel z Prahy, prošel stezku, naplánoval trasu vedoucí až do Krhanic, oslovil majitele pozemků a institucí. Návrh stezky předložil ke schválení ÚV KČT, který jej odsouhlasil, Klimenta pověřil vedením stavby a ten se ihned pustil do díla. Podle dobových informací probíhala stavba velmi dobře až do vypuknutí „Velké války" (první světové). Poté začali chybět pracovníci, peníze i materiál a stavba se téměř zastavila.

1918

Do tohoto roku byly vybudovány za velkého úsilí zhruba dva kilometry stezky.
Po návratu mužů z války domů se práce opět rozeběhly. S financováním snad pomohl i stát, a tak práce na stezce pokračovaly poměrně rychle.



Sázava u Petrova, foto Josef Polanecký



Sázava u Luk pod Medníkem, rok 1950
foto J. Pacovský



Sázava pod Třeštibokem, rok 1895



Přívoz na Žampachu, kolem roku 1935

Zdroj: Zdeněk Jirásek, KČT – oblast Středočeská, Rada historie KČT, fotoarchiv Regionálního muzea v Jílovém u Prahy.

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
KULTURA A POSÁZAVÍ A POVLTAVÍ
TŘEBSKÉ ZVONĚNÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

POSÁZAVSKÁ STEZKA II. – historické fotografie z přelomu 19. a 20. století



Žampach – plovárna s jezem a loukou, A. F. Wanner, 20. léta 20. století



Na Žampachu „U přívozu“, A. F. Wanner, 20. léta 20. století

ČASOVÁ OSA ÚVAH, STAVBY A POČÁTKŮ Posázavské stezky

1920

V květnu tohoto roku byla stezka ke krhanickému přívozu v délce 15 km dokončena. V červnu 1920 došlo k jejímu slavnostnímu otevření, a to za přítomnosti velkého množství významných činitelů různých společností, obcí, měst, majitelů pozemků a lidí, kteří měli nějaký vztah ke stezce a KČST (v roce 1918 se z Klubu českých turistů stal Klub československých turistů). Slavnostní akt se udál na počátku stezky, kde stála slavobrána se znakem KČST. Po proslovech významných činitelů a přestřihnutí pásky se většina účastníků vydala slavobránou na výlet nově otevřenou Posázavskou stezkou. Na jediné – Klimentově vyhlídce posvačili a pokračovali k Žampachu, kde část účastníků skupinu opustila. Ostatní pokračovali až do Krhanic. Po otevření Posázavské stezky pokračovaly práce dál na úseku od Krhanic, ale ne moc dlouho.

1921

Po slavnostním otevření Posázavské stezky o ni byl takový zájem, že kapacitně nestačila. Musíme si uvědomit, že nevypadala jako dnes, ale byla to úzká pěšina. KČST se při jejím budování snažil o co nejmenší zásahy do krajiny a bylo upuštěno i od různých ochozů, které původně zamýšlel vybudovat. Touto situací se musel klub prioritně zabývat, a tak došlo k vypracování projektu na rozšíření stezky a její částečné přeložení. Pracovníci z úseku od Krhanic k Týnci byli převedeni zpět na počátek stezky, aby práce probíhaly co možná nejrychleji. Tentokrát už musel KČST počítat s většími stavbami a jejich vyprojektování zadal soukromé firmě. Vznikaly různé podpěrné zdi, ochozy, mostky, dvě nové vyhlídky... Úprava Posázavské stezky do parkové podoby se děla za plného provozu a počítalo se zatím pouze s úsekem z Pikovic na Žampach o délce 6,8 km. Úprava měla být dokončena v roce 1922, ale protáhla se až do podzimu roku 1924.

1924

Na podzim tohoto roku byly z větší části dokončeny práce na úpravě Posázavské stezky do parkové podoby tak, jak ji známe dnes. Protože stezka byla již slavnostně otevřena v roce 1920 a po celou dobu úprav ji turisté využívali, neuskutečnila se žádná slavnost k ukončení prací ani další slavnostní otevření.



Pod Hláskou na Sázavě, rok 1905



Puchýrna — poslední puchýrna u Jílového na Sázavě u Žampachu, rok 1882



Řeka Sázava a stará chalupa Na Terezii převozníka Váni



Kaňon mezi Medníkem a Třeštibokem, rok 1990, foto Ing. Otakar Vorel

Zdroj: Zdeněk Jirásek, KČT – oblast Středočeská, Rada historie KČT, fotoarchiv Regionálního muzea v Jílovém u Prahy.

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
Partneři projektu
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

POSÁZAVSKÁ STEZKA III. – historické fotografie z přelomu 19. a 20. století



U Puchýrny na náhonu od Kamenného Přívozu, kolem roku 1909, foto Václav Čihák



Údolí řeky Sázavy pod Třeštibokem, foto Ing. Otakar Vorel, rok 1969

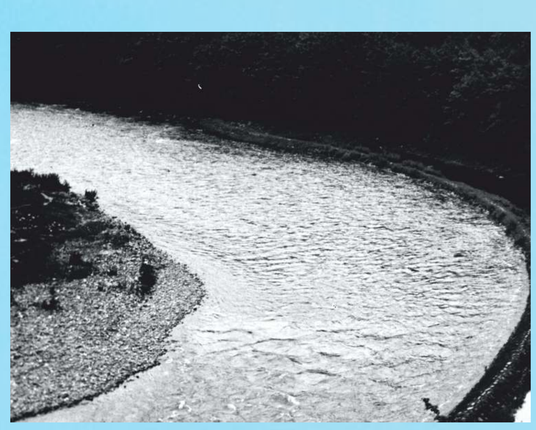
ČASOVÁ OSA ÚVAH, STAVBY A POČÁTKŮ Posázavské stezky

1925

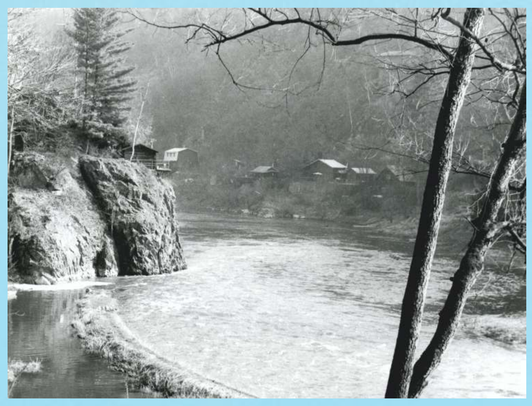
V tomto roce probíhaly ještě menší dokončovací práce a opravy škod po velkých deštích, například na mostku přes Rakouský potok. Stezka byla svěřena do péče Pražského odboru KČST a na začátek byla umístěna pamětní deska.

1926

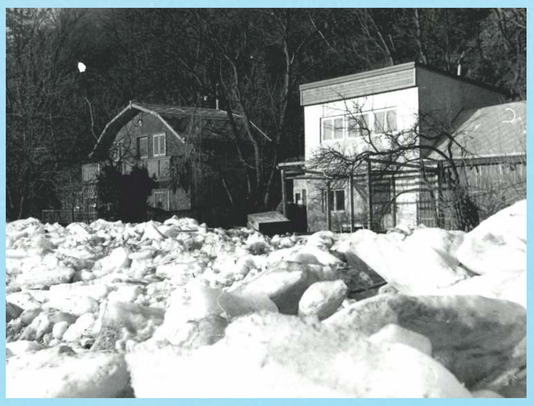
Na Posázavské stezce byla oficiálně pojmenována druhá vyhlídka – Raisova (po spisovateli Karlu Václavu Raisovi).



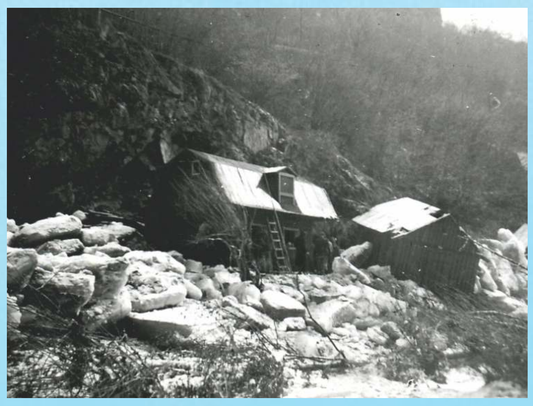
Pohled z Klimentovy vyhlídky, foto Václav Čihák



Řeka Sázava u Luk pod Medníkem, foto Ing. Otakar Vorel, rok 1992



Osada Na Břehu u Petrova – ledy roku 1968, foto Ing. Otakar Vorel



Ledy na Sázavě u Luk pod Medníkem, rok 1940, foto Josef Dvořák

Dodatky:

- Ve stavbě Posázavské stezky se již dále nepokračovalo a původně otevřený úsek mezi Žampachem a Krhanicemi postupně zaniknul.
- Posázavská stezka byla na Žampachu převedena na pravý břeh a v Kamenném Přívoze přes most opět na levý (týká se původní trasy otevřené v roce 1920).
- S Posázavskou stezkou souvisely i další stavby a provozy – například přívoz v Pikovicích i na Žampachu.
- Posázavská stezka byla původně plánována až k Havlíčkovu (dříve Německému) Brodu.
- Někteří autoři (i z řad KČT – KČST) používali pro červenou značku vedoucí podél Sázavy název Posázavská stezka. V textu pak jednotlivé části upřesňovali přívlastkem vlastní Posázavská stezka z Pikovic na Žampach. KČST, aby tuto nepřesnost korigoval, uváděl na orientačních tabulkách název Posázavská stezka v úseku Pikovice – Žampach a v dalších úsecích Posázavská cesta.

Poznámka:

Klub českých turistů byl založen v roce 1888 skupinou vlastenců kolem Vojty Náprstka. Od počátku byl Klub velice aktivní – velice rychle vyrostla síť turistických ubytoven, vznikla hustá síť značených cest a řada předních osobností země si považovala za čest, že mohla být jeho členy. Dnes KČT sdružuje téměř 40 000 turistů po celém Česku.

Prosba k návštěvníkům. Nepodařilo se nám u všech fotografií dohledat autory, dobu vzniku či popisky. V případě, že některou z fotografií můžete identifikovat, prosíme o sdělení na mob. 603 196 678 (společenství Mezi řekami). Děkujeme, autoři výstavy.

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

POSÁZAVSKÁ STEZKA – Současnost





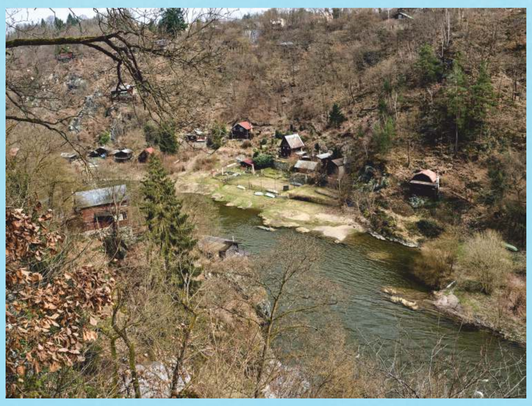
Posázavská stezka 19. 3. 2023 – Pochod Na paměť pana učitele Klimenta, foto Vojtěch Pavelčík

19. března 2023 se přes stovku nadšenců pro historii vydalo Posázavskou stezkou uctít památku učitele Josefa Klimenta, který stál u zrodu této krásné turistické trasy. Kytička byla položena na vyhlídce nesoucí jeho jméno.

Posázavská stezka vede nejatraktivnějším úsekem kolem dolního toku řeky Sázavy mezi Pikovicemi a Kamenným Přívozem. Navrhl ji pracovník Klubu českých turistů učitel Josef Kliment (1858 –1938) po naléhaní veřejnosti, která při jízdě po nové železniční trati shlížela do neprobádaného údolí řeky Sázavy. Po něm je také pojmenována jedna z vyhlídek nad řekou. Posázavská stezka je značená jako součást červené turistické trasy č. 0001 KČT a její začátek je v Pikovicích pod vrchem Medník. Rezervací Medník vede také od roku 1965 okružní naučná stezka.



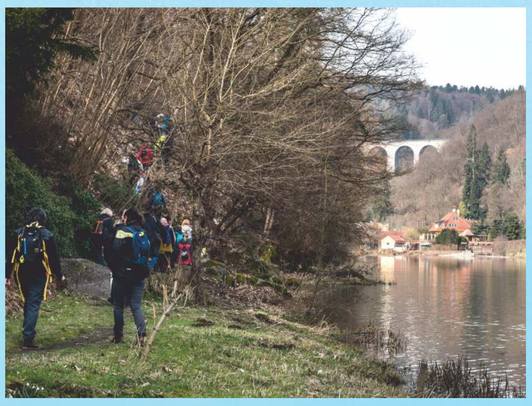
Kytička na památku pana učitele Josefa Klimenta



Pohled z Klimentovy vyhlídky, osada Píska



Raisova vyhlídka



Žampašský most

Stezka je místy vytesána ve skále nebo vybudována z kamenného zdiva. Mezi rozcestím pod Třebsínem a přírodní rezervací Medník je cesta vedena po dvou kamenných schodištích. První úsek stezky byl otevřen v roce 1920. Lokalitu proslavily i rekreační chaty, které byly po obou březích řeky stavěny mnohdy na neuvěřitelně strmých skalách. První chaty zde stávaly již za první republiky. Kolem řeky Sázavy vede také slavná železniční trasa „Posázavský pacifik". Hlavní část trasy jde hlubokým údolím řeky Sázavy. Význačný je vyčnívající skalní útvar Pikovická jehla (mediální název), starousedlíky zvaná Komín či Pikovický komín. Je to 20 metrů vysoká skalní věž stojící u železnice nad tokem Sázavy s křížem na vrcholku. Klimentovu vyhlídku a Raisovu vyhlídku naleznete v druhé části trasy. Cesta vede kolem řeky v hlubokém kaňonu, který je obklopen strmými skalami. Ke konci stezky před Kamenným Přívozem na vás čeká Žampašská vyhlídka, odkud můžete obdivovat druhý nejvyšší kamenným železniční viadukt ve střední Evropě – Žampach. Projít stezku lze i opačným směrem z Kamenného Přívozu.



Posázavská stezka



Chatka boxéra Vildy Jakše



Starcova restaurace před Pikovicemi



Účastníci pochodu v Pikovicích

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
KULTURA A POSÁZAVÍ A POVLTAVÍ
TŘEBSÍN SE ZVONÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

POSÁZAVSKÝ PACIFIK – historie I.



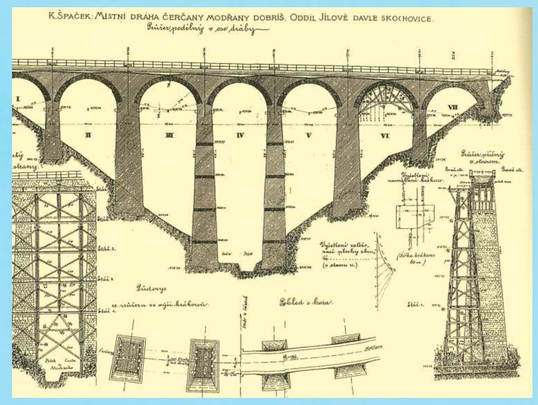
Stavba tunelu pod Třeštibokem, rok 1896



Rozestavěná trať okolo „Pikovického komína"

Vlakem na osady!

Železnice patřila mezi základní druhy dopravy trampů na osady. V jižním okolí Prahy to byl zejména Posázavský pacifik, jenž údolí Vltavy a Sázavy přibližoval všem zájemcům o krásy přírody. Trať č. 210 byla projektována z Čerčan do Modřan s odbočkou z Měchenic do Dobříše. Plán stavby byl hotov v roce 1894, o šest let později se trať otevřela. Hlavním důvodem stavby dráhy plné skal, mostů a tunelů byla doprava dřeva z lesů a kameniva z lomů. Teprve v první třetině 20. století vlak „objevili" rovněž trampové. Právě oni trať pojmenovali podle podobnosti se severoamerickou železnicí.



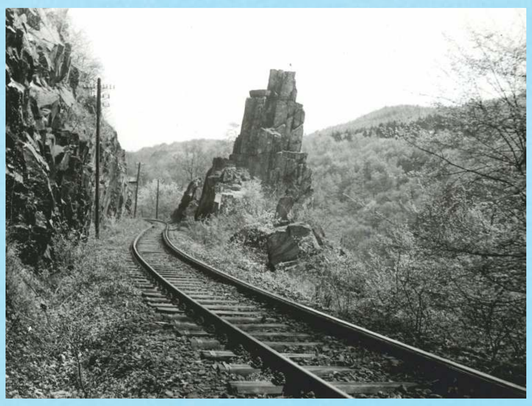
Výkres Žampašského viaduktu



Stavba přemostění Kocourského údolí, rok 1899



Stavba trati u skály Komín



Trať u skály Komín, rok 1988, foto Ing. Otakar Vorel

K povltavským osadám se cestovalo přes Davli – sem se dojelo vlakem, dál proti proudu parníkem. Množství cestujících mnohdy přesahovalo kapacitu davelského nádraží. Samotné nastupování do víkendového vlaku v pražském Braníku bylo dobrodružné – cestující obsadili vše, včetně záchodků nebo žebříků vedoucích na střechu. Ty byly ostatně obsazeny také, zejména „divokými trampy". Na zastávce Jarov byli před prvním tunelem pobízeni, aby slezli dolů. Veškerá zavazadla byla po vlaku umístěna, kde se dalo. Z oken visely nejen batohy, ale i prkna či kouřovody. Soupravy bývaly až šestnáctivozové, proto ti, kteří chtěli vystupovat na Libřici, neměli využívat první a poslední vagón. Důvodem bylo krátké nádraží mezi dvěma tunely.



Nádraží Braník, sobota odpoledne, rok 1962



Posázavský Pacifik na Žampašském mostě, 40. léta 20. století, foto Jaroslav Štangler



Dráha Čerčany–Vrané–Modřany, rok 1906



Trať mezi Lukami a Pikovicemi, kolem roku 1909, foto Václav Čihák

„Vlak byl tehdá všechno. To bylo volání dálek, to byly cizí kraje, vlak byly vejlety a dva měsíce prázdnin pro pražský kluky, který dovez do lesů, k vodě a blíž ke sluníčku."

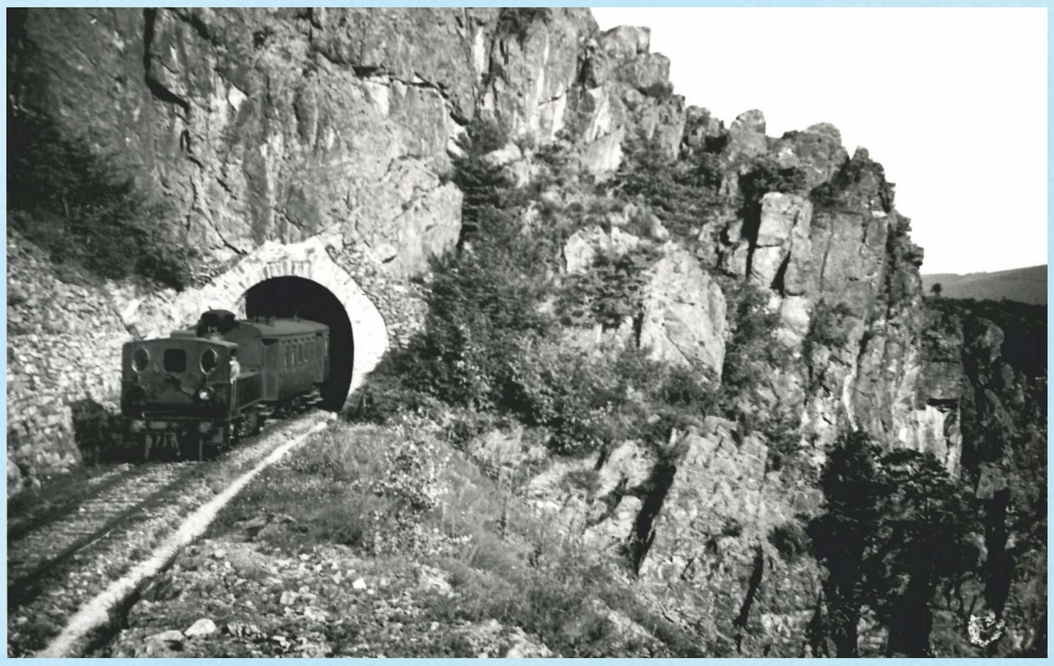
Jaroslav Štercl (1919–1996), herec a trampský muzikant

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

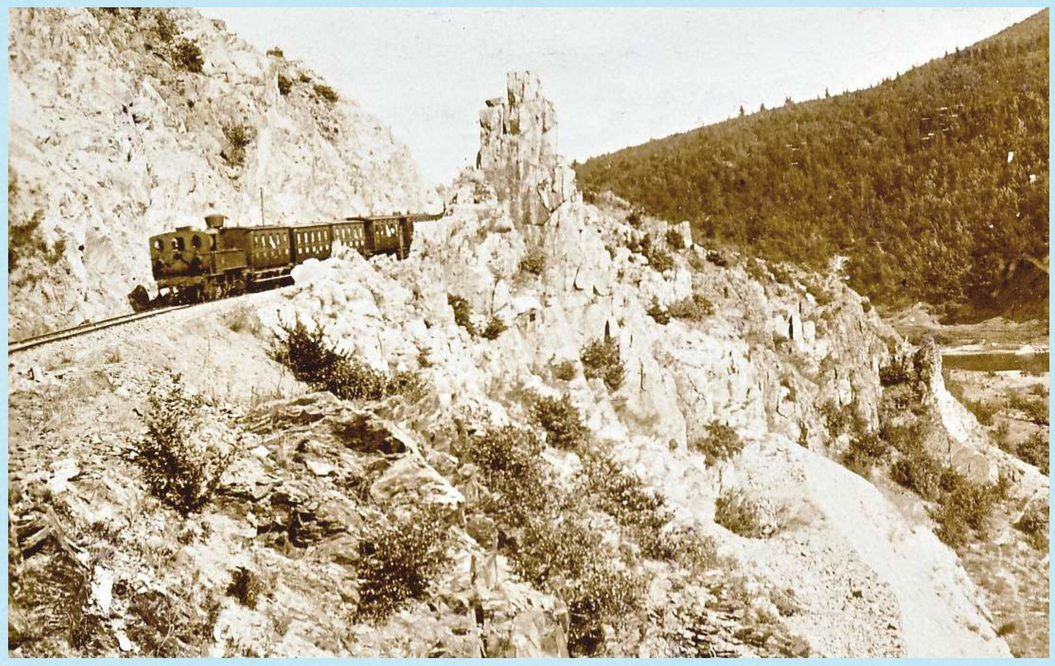
PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

POSÁZAVSKÝ PACIFIK – historie I.



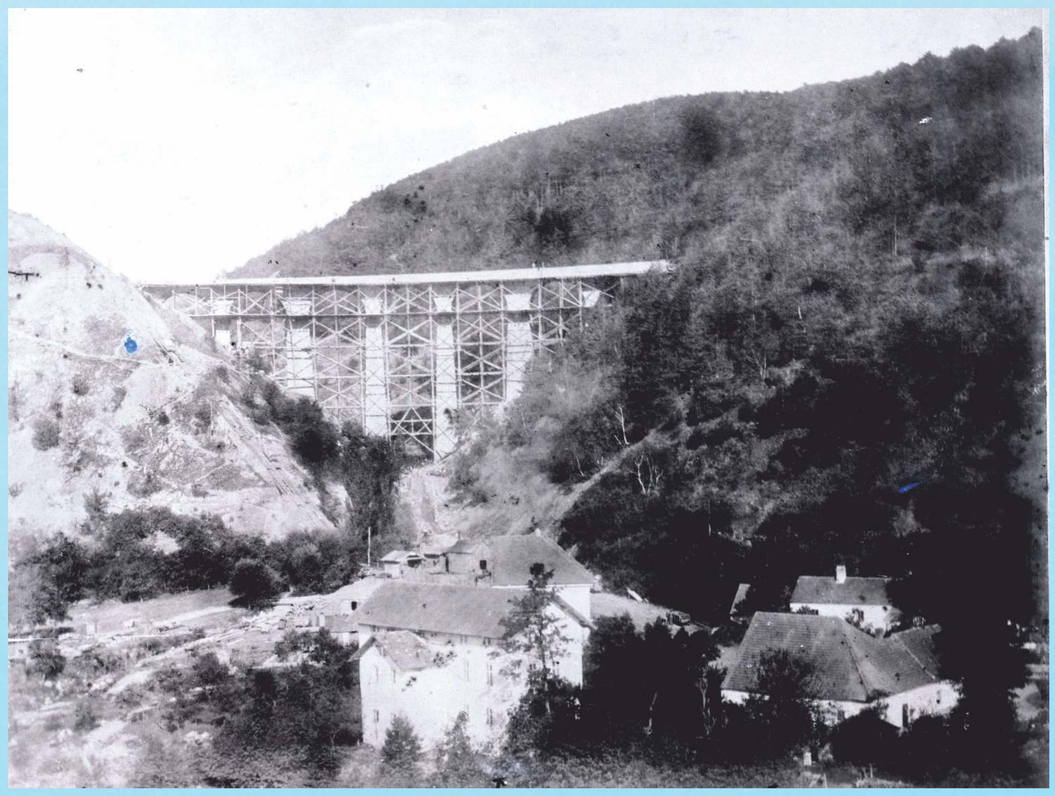
Posázavský Pacifik v tunelu pod Třeštibokem – foto: Poselt



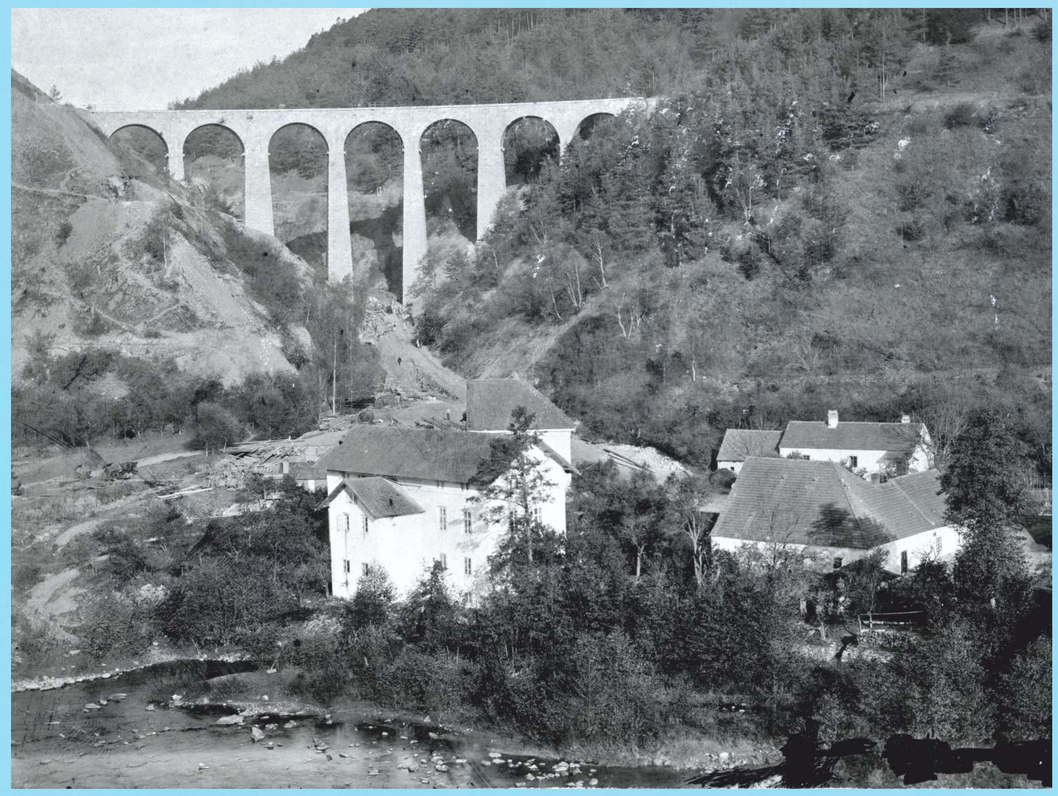
Pacifik na trati okolo „Pikovického komína" - skála "Komín" na trati dráhy z Jílového do Davle, dopisnice, foto: Boh. Škvor, r. 1894 – 1900



Žampach před přemostěním údolí, 19. století



Žampach s již dokončeným mostem přes Kocourské údolí - most přes Kocour - mlýn na Žampachu, r. 1899



Žampach s již dokončeným mostem přes Kocourské údolí



Posázavský Pacifik na mostě přes Kocourské údolí – rok 1918 – 1929, foto: V. Čermák

Partneři projektu:

MEZI ŘEKAMI, z. s.
ARCHAIA
KULTURA POSÁZAVÍ A JOVOVÍNY
TŘEBESKÁ SKŘ ZVONOVÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

PŘEDVÁLEČNÝ TRAMPING – a trampské osady na Zlaté řece I



Začátky na osadě Pod Lutovem, rok 1925

Trampové, paďouři, chataři, rekreanti

Rozmach turistického ruchu na přelomu 19. a 20. století zasáhl i Posázaví. S turistikou ale do této lokality po 1. světové válce přišel nový fenomén – tramping. Stal se volnější odnoží více či méně organizovaných forem skautingu a řada trampů se rekrutovala právě z bývalých skautů, kteří do sázavského povodí zavítávali a měli zde svá stálá tábořiště.

Osada Arroyo, rok 1924

Ale i tramping se rychle proměňoval. Z původní převahy tzv. divokých trampů, toulajících se volně krajinou a nedělajících si starost s přespáním v přírodě, Posázavím stále více procházely vícečlenné pražské party, které začaly vytvářet trampské osady. Nejprve byl tento termín vztahován právě k partě kamarádů, která někdy ani neměla své stálé tábořiště, tzv. camp. Přibližně od roku 1918 však termín trampská osada začal dostávat nový rozměr. Trampové se totiž začali sdružovat do větších komunit a zakládali svá stabilní sídla. Nejprve v podobě shluku příbytků z toho, co zrovna bylo po ruce, později z bedýnek či stromových kulatin (tzv. boudy). Každá bouda měla většinou i svůj vznosný název a své osazenstvo, které se někdy v krátkém čase obměňovalo. Několik bud pak vytvářelo spojené osady, později jen osadu. Trampové své příbytky zvelebovali a zvětšovali, až se z nich stávaly chaty. Tak tomu bylo i v Posázaví.

Ve 30. letech minulého století řada obcí a místních živnostníků pochopila, že i z rozvoje trampingu mohou těžit. A tak na osadách nebo v jejich blízkosti vznikaly různé sezónní prodejní kiosky, kantýny či regulérní restaurace. Obecní úřady začaly povolovat a evidovat stavby trampských chat, pochopitelně za poplatek. Hlavní rozmach trampingu v Posázaví měla na svědomí dobrá dopravní dostupnost, především lokální železnicí, která se ve sledované lokalitě k řece přimyká takřka po celém toku. Kromě dvou větví proslulé lokálky nazývané Posázavský pacifik se trampové přepravovali i po hlavní trati z Prahy do Benešova a v okolí Benešova i lokálkou na Vlašim.

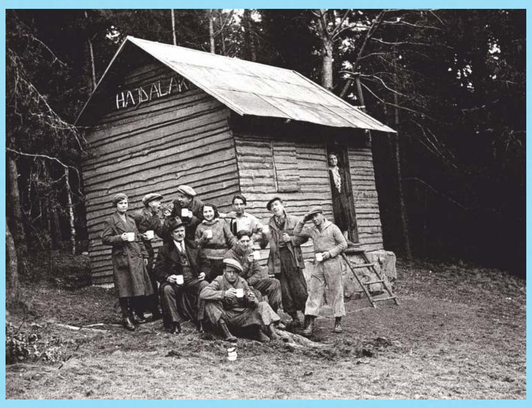
Praze nejbližší a nejatraktivnější trampskou lokalitou Posázaví se stal Zlatý kaňon. Peřejemi protkaný úsek řeky od Kamenného Újezdce k soutoku s Vltavou, obklopený skalami a mezi nimi protékajícími potůčky, se plnil trampskými campy a od první poloviny 20. let minulého století i chatami.
Nad tokem řeky mezi petrovskou vlakovou zastávkou a ústím do Vltavy, zklidněným vzdutím vodního díla Vrané, z předválečných osad leží Ledňáček. Původní sídlo měla od roku 1928 přímo na špičce soutoku, před napuštěním vranského vodního díla v 1. polovině 30. let byly některé chaty přesunuty výše na levý břeh proti proudu řeky. Také osada Sahara měla před zaplavením do roku 1935 své sídlo na pobřežní louce, o rok později vystavěla prvních pět chat a dvě hřiště na pláni vysoko nad řekou. Ve stejném roce vznikla i další menší osada na pravém břehu řeky – Úsvit, nedaleko od petrovské zastávky.

Od pikovické zastávky až k zastávce Luka pod Medníkem je kaňon hodný svého jména, říční koryto je plné peřejí a z obou stran jej lemují vysoké svahy, často skalnaté. Většina trampských osad ve Zlatém kaňonu má sídlo na pravém břehu řeky. Pod obcí Petrov najdeme osadu Hřebena, první chaty zde vyrostly ve 30. letech. První údolí od zastávky proti proudu řeky náleží malé osadě Amarillo. Sem parta trampů jezdila už ve 20. letech, prvních pět chat vytvořilo v roce 1931 osadu. Naproti přes údolí ve stráni je osada DRTS, úředně vedena jako Za Horou. První písmena první čtveřice chat (Dewils, Ratejna, Tower, Sea-gull) z let 1927–1928 dala osadě v roce 1931 nevšední název. Mezi další staré chaty osady patří Družstvo, Špičák, Trafika, Vrabčí hnízdo, Malý Sea-gull, Sing-Sing. S osadou splynuly i dvě další – Toledo (založena 1930) a Orbion (1933). V horní části druhého údolí leží osada Údolí temna (též Spojené osady Údolí temna) z roku 1928. K nejstarším patří chaty Duncan, Dawson, Zátiší, Montana, Wyoming, Jerome, Barrandov, Aljaška, Baťovna, Ophir. V dolní části Údolí temna působila samostatná část osady, která si říkala Kamarádi. Přímo u řeky mezi oběma údolími sídlí osada Na Břehu, podle první chaty Dawson z roku 1923 dříve nazývaná Dawsonka nebo Stará Dawsonka.

Ukázka z chystaného textu pro publikaci Proti proudu řeky a času – Sázava, kapitola tramping – Martin Maršálek, foto archiv autora



Chata Michigan na osadě Sonny Hill, 20. léta



První chata osady Hajdalak, 30. léta



Pozdější osadníci Ztracené stopy, rok 1925



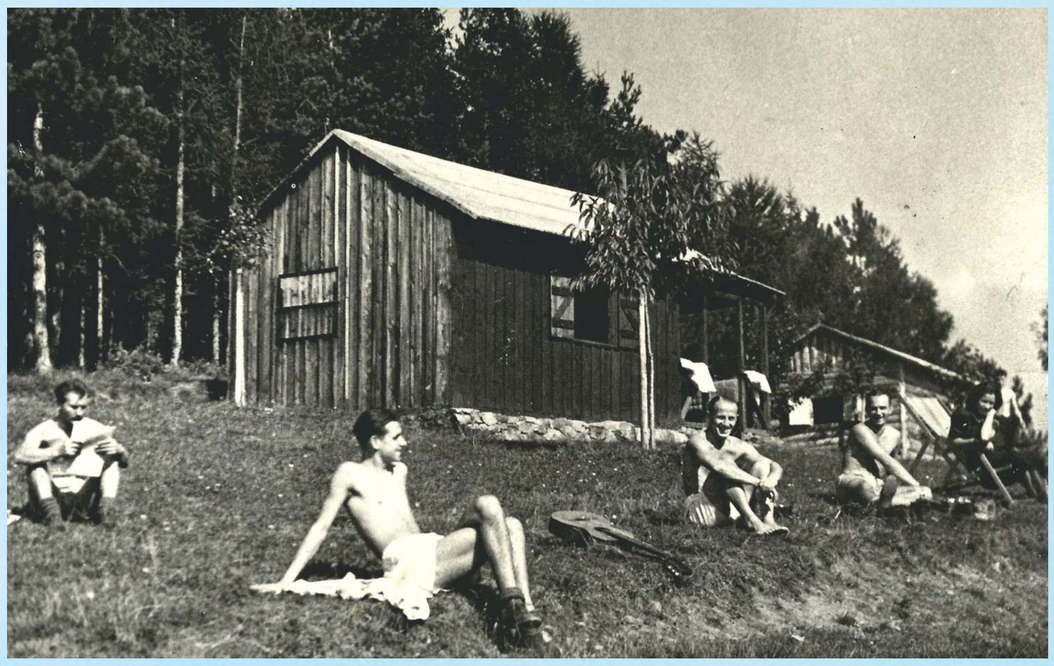
Osadníci z osady Amarillo, 30. léta

Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

PŘEDVÁLEČNÝ TRAMPING – a trampské osady na Zlaté řece II



Osada Skagway



Stavba chaty Starý Ajax na osadě Ajax rok 1927

Na vnitřní straně posledního sázavského meandru, naproti oficiálnímu začátku Posázavské stezky, najdeme ve 20. letech rybáři založenou osadu Na Rafandě. Místu se říká Na Babách, býval zde kiosek, později restaurace. Na přilehlém skalním masivu stojí chaty osady Sonny Hill. První chatou osady byl Michigan z roku 1926, následovaly Cvrkov, Hučící peřej, Krásná vyhlídka, Oklahoma. Naproti přes řeku stojí proslulá Starcova restaurace. Staré chaty (mj. Tao, Ogden) mezi Hadí skálou a Zlatým potokem spadají pod osadu Arroyo. Trampové na místo V Zahrádkách jezdili od roku 1924, o čtyři roky později vystavěli chatu, která předala název celé osadě.

U ústí Zlatého potoka stávala od roku 1928 osada Nevada (chaty Stará a Nová Nevada), kterou však roku 1940 smetla ledová dřenice. Zlatý potok a jeho přítok od Bohulib je obklopen chatami dalších dvou početných osad. Osada Údolí zlatého potoka byla založena roku 1935, ale první chaty se začaly stavět už od 2. poloviny 20. let. Mezi nejstarší patří Aljaška, Šibenice, Chiguita, Granada, Amity, Indiana, Nebraska, Itok, Lišák. Na potoce, tekoucím z Bohulib, se usídlila osada Na Zlatých dolích. Zlatodolné lokalitě se říkalo Česká Kalifornie. Od 20. let zde tábořili skauti, roku 1929 byla postavena první chata Khanjana.

Pravý břeh řeky, která obtéká letovisko Luka pod Medníkem, je od ústí Zlatého potoka zastavěn souvislou chatovou zástavbou, která končí až pod údolím Studeneckého potoka pod Žampachem. Jednou z největších osad jsou Staří kamarádi (OSK), rozložení od ústí Zlatého potoka po Vlčí skálu za bývalou Lněničkovou restaurací, u které fungoval přívoz. Rozsáhlá louka U Dubu hostila tábořící trampy už od roku 1918. Jednou z trampských part byla osada Arizona, která pobývala v jeskyni a roku 1921 postavila stejnojmennou chatu. Další chaty vyrůstaly od roku 1924, mj. chata Nevada. V roce 1930 zde byl utvořen Tramping Club Děti neklidu, roku 1933 se z něho vyčlenila osada Staří kamarádi. Za Vlčí skálou následuje osada Píska, která je jedinou posázavskou osadou rozloženou na obou říčních březích. Nachází se za velkým ohybem řeky sevřeným skalami pod Klimentovou vyhlídkou. Vznikla sloučením pěti dílčích osad, a to na pravém břehu osad Kalvik (první chata Kalvik, též Starý Kalvik z roku 1927), Hudson (první chata v roce 1928) a Píska (první chaty v roce 1929), na levém břehu pak Spojených osad Kansas a Yukatan (první chata Kansas z roku 1927) na Posázavské stezce v blízkosti známé trampské restaurace U Mařeny, osady Guayana (první chata Guayana z roku 1933) a dalších samostatných chat.

Proti proudu řeky, v místech, kde se říční proud tříštil o několik velkých skalisek nazývaných Vlk, Kukle a Černá skála, následuje zástavba Spojených osad Údolí slunce. Od roku 1923 sem jezdili stanovat sportovci a skauti, rok poté založili osadu a v roce 1927 vystavěli první pětici chat. Na Údolí slunce navazuje v ohybu řeky pod Raisovou vyhlídkou malá osada Dakota. Také sem jezdili stanaři, kteří roku 1925 postavili první chatu Hawai. Na konci osady stávala kantýna, zásobovaná z Luk pod Medníkem strmou cestou, které se říkalo Široká.

Peřejnatý, ale rovný úsek řeky od bývalého žampašského mlýna je domovem dvou dalších pravobřežních osad. První je osada Toronto, také její vznik mají na svědomí skauti, kteří na Sázavu jezdili tábořit od roku 1919. Na současném místě vystavěli první chatu v roce 1924, osadu ustavili o pět let později. Kromě pobřežní části se osada od 30. let rozrostla i nahoru nad železniční trať (tzv. Horní Toronto). Poslední osadou úseku je Goward, původně nazývaná Coward. Vznikla spojením stejnojmenné osady s osadou Cambasa. První chaty (Racek a Cambasa) byly vybudovány roku 1930.

Levý sázavský břeh kolem lokální dominanty, vrchu Medník, je lépe přístupný právě díky Posázavské stezce. Není však tak osluněn, jako protější břeh a snad proto zde nenalezneme tolik trampských osad. Navíc na této straně řeky za okupace v roce 1942 došlo kvůli vzniku vojenského výcvikového prostoru (SS-Truppenübungsplatz Beneschau) k vystěhování osadníků. Nejníže po proudu najdeme v okolí již zmíněné Starcovy restaurace chaty osady Orang, založené roku 1934. Mezi známá jména patří chaty Narvik či Pikard. Dalším trampským osídlením je levobřežní část osady Píska nedaleko Klimentovy vyhlídky. Osada Club Údolí Ticha pod Třebsínem nejprve obývala hluboký zářez potoka pod Raisovou vyhlídkou. První chata Psinec byla stavěna roku 1927, k dalším starým chatám patřily Arapaos, Boston, Úsvit, Ungawa, Harward, Na stráži, Kec, Samota, Bungalow malomocných, Rid-way, Scot, Ranch de Estacado, Tower, Shangai, Průvan, Ontario, El-Cido, Hokaido, Zapadák, Lone Star, Colorado, Old-Way. Řada chat byla později přemístěna výše na slunnější místa.

Další předválečné levobřežní osady leží pod Hostěradicemi. Naproti osadě Toronto má sídlo osada Ajax z roku 1924. První dvě chaty bývalých stanařů vyrostly v roce 1925. Na Ajax navazují chaty osady Kadjak, rozložené mezi dvojicí skalisek – Tichá skála a U Barbory. Na Tichou skálu začali zakladatelé jezdit od roku 1928, první chatu Kadjak postavili rok poté. Od roku 1930 byl založen osadní sportovní klub. Na horním konci osady stála od roku 1926 samostatná chata Onyx. Od skály U Barbory až k místům naproti bývalému mlýnu na Žampachu se nalézá osada Rychlá řeka, založená roku 1936. K vyústění štol dolu Barbora ale jezdili trampové dříve, první chatu Stará Waikiki vystavěli už v roce 1923. Poslední levobřežní osadou Zlatého kaňonu je osada Hasani v údolí Hostěradického potoka. První chaty zde rostly od roku 1936.

MEZI ŘEKAMI, z. s.
ARCHAIA
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

HISTORIE SÁZAVSKÉ VOROPLAVBY



Vázání vorů



Vaziště, konec 20. let 20. století

Sázavská voroplavební trasa měřila od Světlé po soutok s Vltavou v Davli přes 140 kilometrů. Kolísavost vody částečně regulovalo 40 jezů postavených do roku 1872. Voroplavba však byla připomínána už v Kosmově kronice a veliké přízni se těšila za císaře Karla IV. V listinách pražských řemeslníků je uveden vorař i hužvař, jenž z lesních stromků zhotovoval houžve. Jimi se sázavské vory svazovaly místo lan, dřevěné stlučky nahrazovaly kovářské hřeby a kramle. Voraři byli přezdíváni podle stáří a zkušeností na hastrmany a úhoře a vory tak zvaně plouly, nikoliv plavaly. Péče o jezy připadala mlynářům, kteří na nich měli na starost zahrazování kládami a splavovaným pramenům vyhrazovali propustě (šlajsny).Zhruba od 19. stol. se starala o průtočnost řeky poříční správa, která pro úsek z Čerčan do Pikovic měla sídlo v Poříčí nad Sázavou. Správa na odstraňování balvanů i potřebnou úpravu plavební dráhy najímala zejména voraře. Sázavská míra stanovila počet dřev, jejich délku a průměr do voru (také tabule, která mívala kubaturu 6–8 plnometrů). Rovněž stanovila obvyklých 10 vorů do pramene. Když propluly nejvíce nebezpečným úsekem od Žampachu do Pikovic, byly spojeny dva prameny do šipy.

Vrátní, faktoři

Sázavští voraři se dělili na Horňáky a Dolňáky. Ti první končili v Čerčanech, ale na dolní tok nesměli. Jen několikrát porušili tento nepsaný zákon, a špatně dopadli! Pod Žampachem jednak ztroskotali, jednak byli z vody vyhnáni Dolňáky kamením a klacky. To se neobešlo bez zranění na obou stranách. Posádka na sázavských pramenech byla dvojčlenná. Než směl vrátný osm metrů dlouhým veslem řídit pramen, musel složit v Praze náročné zkoušky a obdržet vrátenský patent. V dvacetičlenné partě byl jediný s tímto oprávněním. Jeho pomocník se nazýval pachole, a to podle druhého neboli pacholčího voru. Musel však podle situace i brzdit pomocí šreku. Jím mohl z osmého voru ovlivňovat také směr plavby celého pramenu. Faktor měl mezi voraři nejvyšší postavení. Sjednával s pražskou firmou práci pro voraře, která začínala stahováním dřeva a sestavováním vorů, pokračovala vlastní voroplavbou a končila rozdělováním peněz. Ty přivážel účetní pražským fiakrem. Faktor byl odměňován tzv. vejškou, což by v roční částce vystačilo na zakoupení několika krav nebo kousků polí.

Pár drobností od Dolňáků

Zjara na první plavbu do Čerčan vycházeli po půlnoci. Každý z vorařů nesl přes rameno sekeru, pilu či nebozez zvaný ušák. Cestu si sice zkracovali, ale z plavecké neuhýbali. Poslední úsek z Poříčí už vedl kolem řeky. Čerčanský hostinský Korbel je „Ve stanu" řádně nakrmil prorostlým vepřovým připraveným na pivě. Chutnalo, ale spěchali na vory, aby v Brodcích chytili vypouštěnou vodu z přádelny. Kolem desáté se ozývalo volání „houuu, hahouu" u Kamenného Přívozu, protože většina z nich tady měla domovské právo a na březích nejbližší. Do odpoledne splouli na pražskou Výtoň, kde dřevo nechali proclít. Z Vršovic se vraceli c. k. železnicí Františka Josefa, později druhou stranou Posázavským pacifikem pro další pramen. Do 1. listopadu zhruba 120krát.



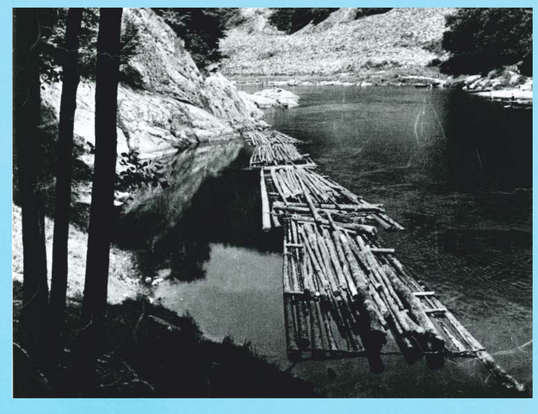
Tahání klád na vaziště, konec 20. let 20. století



Valiště – voříště nad Horkou II, rok 1938



Pramen na Sázavě, pravděpodobně u Zruče



Poškozený pramen, Na Babách pod Medníkem

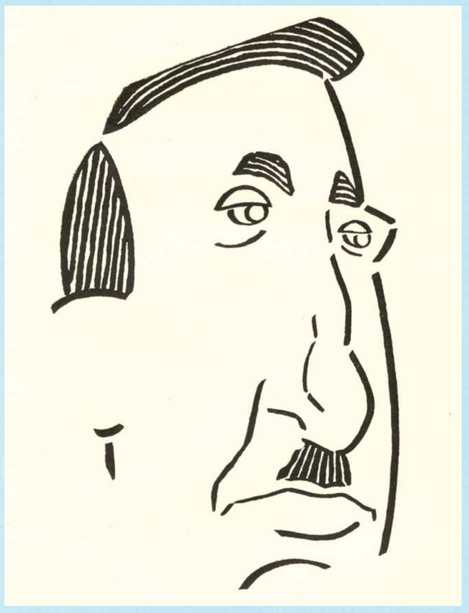
MEZI ŘEKAMI, z. s.
ARCHAIA
KULTURA A POSÁZAVÍ A POVLTAVÍ
TŘEBSKÉ ZVONĚNÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

KAMENNÝ PŘÍVOZ – Jan Morávek



Kamenný Přívoz a řeka Sázava, foto Jirka Jiroušek

1. 5. 1888 – 14. 4. 1958



Spisovatel, novinář a herec Jan Morávek se narodil v Kamenném Přívoze v rodině hostinského a řezníka Karla Morávka a Kateřiny, rozené Babánkové. Měšťanskou školu vychodil v Jílovém a rok studoval na chemickém oddělení vyšší průmyslové školy v Praze. Po náhlém onemocnění plicní chorobou ročním pobytu doma v Kamenném Přívoze, se už do školy nevrátil. Jeho zájmy směřovaly zcela jinam.
Nedokázal v sobě potlačit touhu po divadle a literatuře. Morávkův vztah k divadlu má kořeny již v raném dětství. Důkazem je jedna z kapitol jeho knihy „U nás na Sázavě", kde vzpomíná na dětská léta a vyznává se z obdivu ke kočovným loutkovým divadlům.

Velmi emotivně na něj zapůsobila první světová válka, kterou prožil v Haliči a na srbské frontě. Trvalou připomínkou této životní etapy jsou válečné deníky, které si psal. Během vojenské služby se dostal do Brucku nad Litavou (asi 30 km od Vídně), kde se seznámil se svojí budoucí ženou Annou Pšádovou z Měšic u Prahy.

Od roku 1920 spolupracoval s řadou listů vydávaných nakladatelstvím Melantrich, zvláště pak s redakcí Pražského ilustrovaného zpravodaje, jehož šéfredaktorem se stal v roce 1924. Byl to první český časopis, který se plně orientoval na sdělování informací pomocí fotografie. Patřil k nejprodávanějším časopisům na prvorepublikovém trhu.
Pokud Jan Morávek nebyl v redakci, u řeky na rybách či na výletě s rodinou, tak psal. Jeho spisovatelská činnost má široký záběr. A jaké jsou náměty jeho povídek či románů? Narodil se v Posázaví v čase, kdy ještě jezdili formani a v Morávkově hospodě, na břehu řeky Sázavy, bylo stále živo. Zastavili se zde či přespali zajímaví pocestní, tuláci, malíři a nejedna známá osobnost. Jejich vyprávění plná nejrůznějších historek ze vzdálených krajů, často až pohádkově tajemných, přitahovala pozornost malého chlapce. Vše dychtivě poslouchal a mnohý z příběhů po letech nechal ožít na stránkách svých povídek či románů. Osudy svých literárních hrdinů, lamačů kamene, lesních dělníků, dřevařů, vorařů, povozníků a drobných venkovských lidí velmi často umisťuje do rodné vsi, kterou ve svých dílech nazývá Závozem.

Třicátá léta dvacátého století lze nazvat jakýmisi „románovými hody" Jana Morávka. V letech 1931–1939 vyšlo deset jeho románů: Ohnivá lázeň, Plavci na Sázavě, Divočina, Skalní plemeno, Byl na Sázavě přívoz, Dědičný hřích, Srdce na zámek, Jediná cesta, Špatný voják a Mamánek.
Některé práce Jana Morávka se staly náměty pro filmová zpracování. Nejstarší je film Píseň života z roku 1924. O dvacet let později režisér Karel Steklý natočil film Skalní plemeno podle stejnojmenného Morávkova románu odehrávajícího se v prostředí kameníků žulového lomu v Posázaví. Z roku 1952 je například film Plavecký mariáš, kde se Jan Morávek částečně podílel na scénáři.

Mezi řekami vydalo k uctění památky Jana Morávka na motivy jeho vzpomínek tři díly románového příběhu Václava Junka U nich na Sázavě „Hledání domova", „Krásná epocha" a „Nové krásné zítřky?" postupně evokují panenské doby Posázaví včetně dávných lesáků, vorařů a kameníků; bájný čas trampů, chatařů a skautů 20. a 30. let minulého století.
Poklidný Morávkův život krátce před jeho sedmdesátými narozeninami přerušila nemoc. Onemocněl leukémií a 14. dubna 1958 zemřel. Je pohřbený na Vinohradském hřbitově v Praze.



Kamenný Přívoz a řeka Sázava, rok 1950



Pohled ke Kamennému Přívozu, rok 1897, foto Jan Kalliš



Kamenný Přívoz, rok 1950



Kamenný Přívoz, rok 1939, foto Jaroslav Štangler

MEZI ŘEKAMI, z. s.
ARCHAIA
KULTURA POSÁZAVÍ A POVLTAVÍ
TRESNÁK SLÉ ZVONĚNÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

ZBOŘENÝ KOSTELEC v řečišti dějin



Zbořený Kostelec

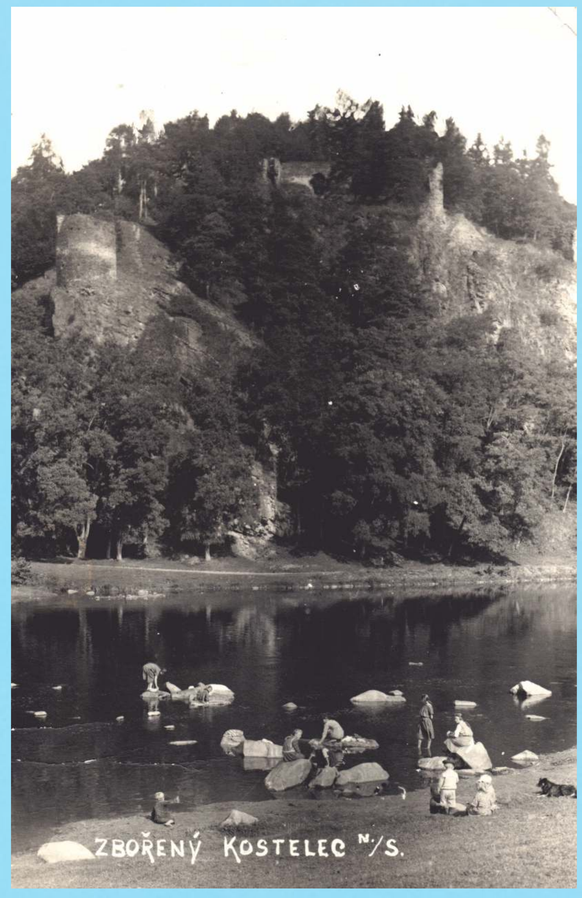


Vizualizace hradu

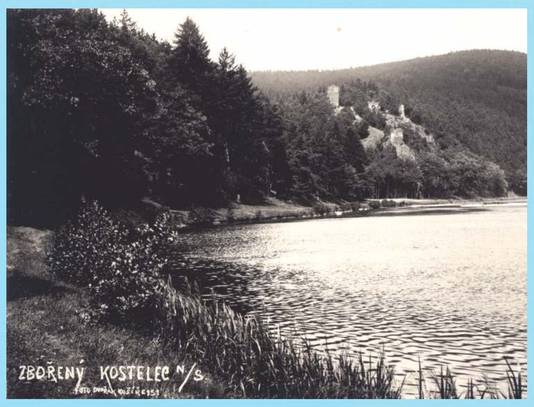
Hrad pravděpodobně založil v poslední třetině 13. století král Václav II., ale první písemná zmínka pochází až z roku 1342, kdy ho měl v zástavním držení Oldřich Medek z Valdeka. Karel IV. hrad v roce 1356 sice vykoupil zpět, ale brzy jej znovu zastavil a ten vystřídal několik majitelů. Posledním z nich byl od roku 1443 Kuneš Rozkoš z Dubé, který v okolí loupil, a proto byl hrad v roce 1449 obležen. Tomuto obléhání ještě odolal, ale o rok později byl dne 18. května 1450 obležen znovu a o pět dní později dobyt vojskem pod velením pana Zdeňka Konopišťského ze Šternberka, který se stal jeho novým majitelem. Léta 1456 dosáhl zrušení manství a nově ho opevnil jako jeden ze svých vojenských opěrných bodů. Stal se však čelným představitelem protipoděbradovské opozice, a proto hrad roku 1467 dobylo a zbořilo královské vojsko.

Později byl opuštěný hrad připojen ke konopišťskému panství a ponechán osudu. Od konce 18. století patřil hrabatům z Vrtby, majitelům sousedního Týnce. Zřejmě někdy v průběhu 19. století byl hradní areál částečně vyčištěn, cestu přes příkop usnadnily nové kamenné schody a byly zajištěny některé koruny zdí. Pravděpodobně v prostoru horního nádvoří byl prý postaven altánek s výhledem na údolí Sázavy, z něhož se však do dnešní doby nic nezachovalo.

Zbytky hradu se v 19. století staly místem častých návštěv romantiků, umělců i zájemců o českou historii. Hrad například navštívil a nakreslil si do památníku Karel Hynek Mácha při svých cestách Posázavím.



Zbořený Kostelec, foto Josef Dvořák, Davle



Zbořený Kostelec, foto Josef Dvořák, Davle



Zbořený Kostelec, 30. léta 20. století



Pohled ze zříceniny hradu





Hrad Zbořený Kostelec, současnost



Zbořený Kostelec, foto Jirka Jiroušek

MEZI ŘEKAMI, z. s.
ARCHAIA
KULTURA POSÁZAVÍ A POTŠTEJNU
TŘEBSKÁ SKUPINA ZVONAŘŮ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

POŘÍČÍ NAD SÁZAVOU



Poříčí nad Sázavou, rok 1925



Poříčí nad Sázavou, cca 1930–1940

Poříčí nad Sázavou

Obec Poříčí nad Sázavou vznikla sloučením tří historických osad – Poříčí, Koutů a Balkovic – v 15. století. Balkovice se vyskytují v oficiálních pramenech v letech 1361–1395 a Kouty v letech 1318–1453. První písemné prameny se zmiňují o Poříčí roku 1351. Románský kostel sv. Petra a Pavla z přelomu 11. a 12. stol. a archeologické vykopávky dokazují, že tu existovala osada Poříčí již v 11. století. Další kulturní památkou je kostel sv. Havla z počátku 13. stol., významná je tu především podzemní kaple – krypta (jedna ze čtyř krypt téhož stáří a druhu, které se v Čechách zachovaly v původní podobě). Dějiny obce jsou nerozlučně spjaty s obdobím husitských válek. Vítězná bitva Jana Žižky v noci 20. 5. 1420 v Poříčí s vojsky pánů ze Šternberka, Dubé a dalších českých šlechticů stojících na straně císaře Zikmunda, se připomíná žulovým památníkem z roku 1924.



Poříčí nad Sázavou, rok 1926



Poříčí nad Sázavou, před rokem 1936



Poříčí nad Sázavou, 40. léta 20. století



Sázava u Poříčí

Kostel sv. Petra a Pavla

Nejstarší stavba v Poříčí stojí na návrší po levé straně silnice z Prahy do Benešova. Je provedena v románském slohu a zachována v původní podobě. Věž měří 22 m, loďkostela je dlouhá 11 m a široká 7,60 m. Na zadní straně štítu lodi nad apsidou nalezneme pod okénkem kříž ve zdivu. Vnitřek kostela je velice chudý. Výzdobu tvoří barokní obrazy „Vzkříšení Lazara" a „Bohatec a chudý Lazar". Na pravé straně lodi se nachází obraz „Madonna di Foligno", který namaloval v Římě Josef Hellich podle Rafaelova originálu. Proti tomuto je umístěn „Ježíš přítel dítek" od Fr. Waldherra. Hlavní oltář je barokní a původně se nacházel v kostele sv. Havla, z něhož byl přenesen roku 1746 po vytvoření nového, pouze obraz sv. Havla byl zaměněn za sv. Petra. Ve věži se nacházejí prastaré zvony: Velký „Petr" z r. 1507 od pražského mistra Bartoloměje z Nového Města a menší „Pavel" z r. 1599. Říká se, že „Petra" chtěli zloději ukrást, byli však vyrušeni a zvon zanechali na blízkém poli. Aby ho dostali z věže, rozlomili sloupek. Ten byl později nahrazen novým, který je však odlišný.

www.poricinadsazavou.cz



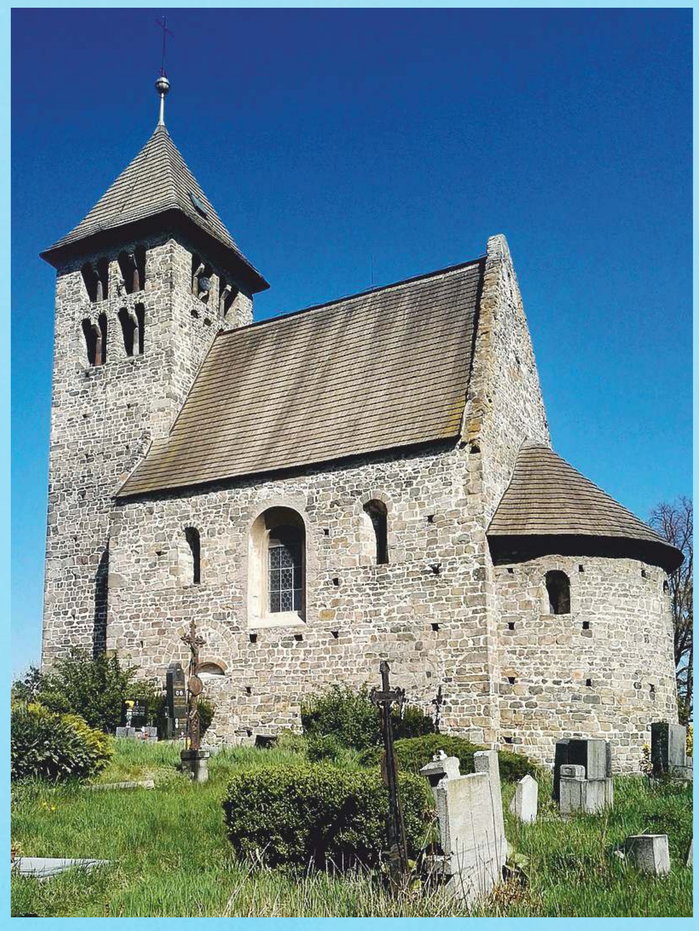
Kostel kolem roku 1935



Pohled od severní strany



Pohled k poříčské návsi



Kolem kostela se dosud nachází hřbitov

MEZI ŘEKAMI, z. s.
ARCHAIA
KULTURA POSÁZAVÍ A JOVSKU
TŘEBESÍNSKÉ ZVONOVÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

TÝNEC NAD SÁZAVOU – historie



Týnec nad Sázavou, rok 1917



Týnec nad Sázavou, před rokem 1948

Týnec nad Sázavou leží na obou březích dolního toku řeky Sázavy. Nejstarší historie obce se datuje do 11. století, ze kterého pochází románská rotunda na levém břehu. V místě dnešního fotbalového hřiště a kempu V Náklí se nacházelo středověké sídliště. Ve 13. století bylo vybudováno panské sídlo vzniklé přestavbou areálu rotundy. Jedná se o takzvaný „hrad přechodného typu". První písemná zmínka o obci pochází z roku 1318. I přes výhodnou polohu nad brodem přes řeku Sázavu se Týnec ve středověku nestal významným tržním sídlem. Obchodní stezka vedoucí Týncem na jih se postupně přesouvala východním směrem přes Václavice až do Benešova. V 15. století zanikl kamenný palác a ze staršího sídla zůstala pouze rotunda s věží. Vrchnost přesídlila na nedaleké Konopiště a zkázu hradu dokonal požár z roku 1654.

Roku 1791 založil František Josef z Vrtby v areálu hradu manufakturu na výrobu kameninového zboží. První odborní dělníci byli povoláni z Flerchheimu u Mohuče, Bayreuthu, z Nizozemska a Prahy. Od září 1792 probíhala zkušební výroba, ale výdaje převyšovaly příjmy manufaktury a ta musela být v prvních desetiletích dotována z hraběcí pokladny. V roce 1803 továrna poprvé vydělávala. Týnecká kamenina napodobovala anglické vzory, byla však levnější a dostupnější. Rozvoji manufaktury pomohla i Napoleonova kontinentální blokáda, během které nebyla originální anglická kamenina dostupná.

Roku 1922 se Týnec oddělil od Krusičan a stal se samostatnou obcí. Ve 20. letech se Posázaví stalo turistickým výletním cílem a v obci z turistického ruchu přes léto profitovalo mnoho rodin. Zároveň byl v letech 1920–1922 postaven silniční most přes Sázavu. Zásadní rozvoj Týnce je spojen se jménem Ing. Františka Janečka, který zde v meziválečném období řídil výrobu motocyklů Jawa. Slévárna jeho podniku se stala i základem pozdějšího Metazu.

Za druhé světové války se část obce na levém břehu Sázavy stala součástí vojenského cvičiště Waffen-SS Böhmen. Průmyslové podniky v Týnci v průběhu války vyráběly pro Wehrmacht.

Městem se Týnec nad Sázavou stal 1. ledna 1969.



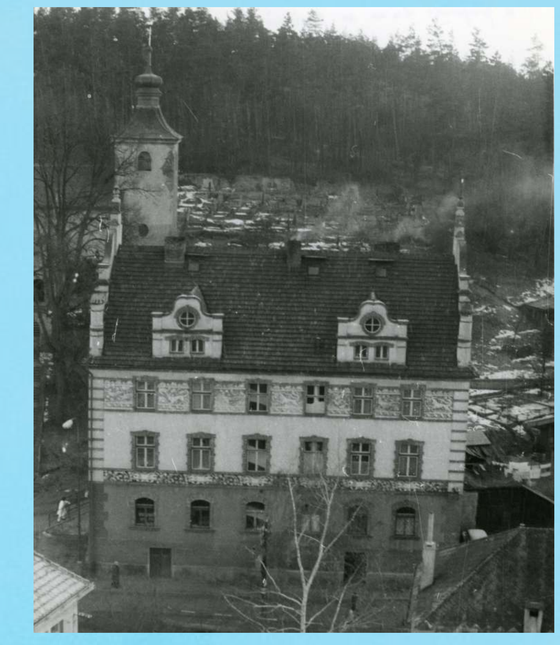
Pohlednice z roku 1915



Na řece v Týnci



Výkop pro opěrnou zeď, cca 1920

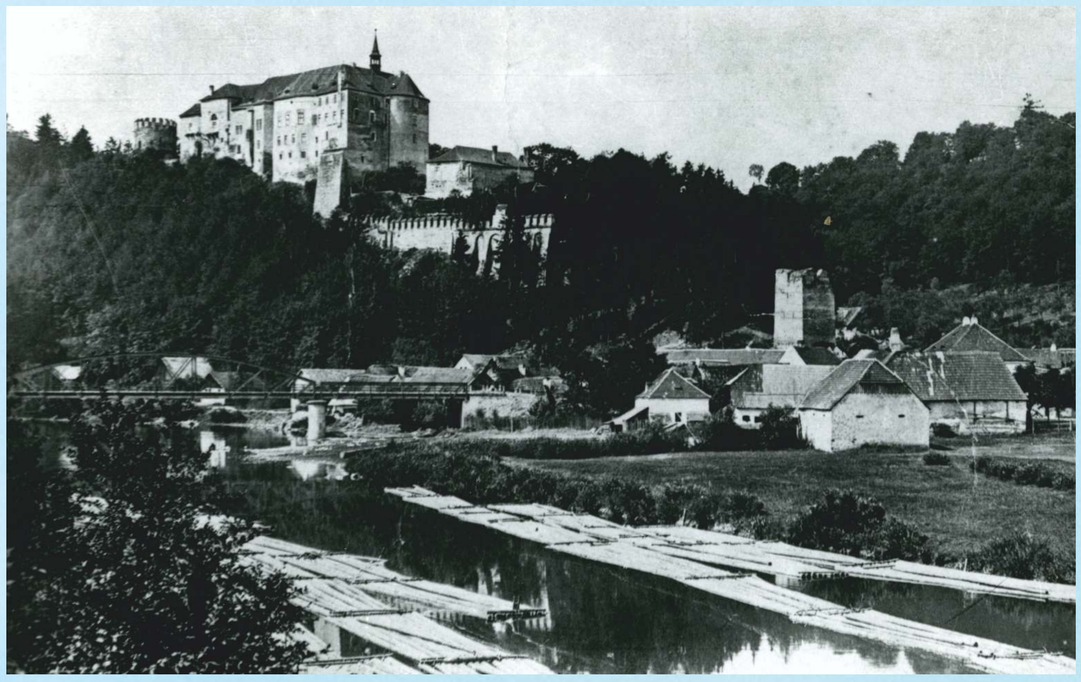


Kostel sv. Šimona a Judy, v popředí dům u Mnichů

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

ČESKÝ ŠTERNBERK



Vory na Sázavě, 30. léta 20. století



Hrad Český Šternberk

Rod Šternberků

Šternberkové (německy Sternberg) jsou starý moravský a český šlechtický rod. První zmínky pocházejí z 12. století, rod si udržel významné společenské postavení až do 20. století. Jako první předek rodu se uvádí Diviš z Divišova připomínaný v polovině 12. století jako přítel a rádce knížete Soběslava. Další prokazatelné zprávy pocházejí ze 13. století, zatímco osobnost Jaroslava ze Šternberka je kronikářskou fikcí ze 16. století. Legenda o Jaroslavovi jako vítězi nad Tatary v roce 1241 byla zdůrazňována především v době romantismu. V polovině 13. století byla založena dvě hlavní rodová sídla, hrad Český Šternberk na Sázavě a Šternberk na severní Moravě. Z těchto hradů vzešly dvě hlavní rodové větve, česká a moravská. Z linie moravských Šternberků pocházelo několik významných osobností na vysokých církevních postech, kromě Šternberka jim patřily další majetky na severní Moravě (Zábřeh) a v oblasti Hostýnských vrchů (Holešov, Zlín).
Moravská větev Šternberků vymřela v 16. století. Mezitím se významně prosadila česká větev, která se v 15. století dále rozdělila na větev holickou a konopišťskou. Holická větev, jejíž jeden příslušník byl jako první z rodu v roce 1637 povýšen do hraběcího stavu, vyhasla v roce 1712. Významnou osobností pohusitského období a doby poděbradské byl Zdeněk Konopišťský (1420–1476), vůdce zelenohorské jednoty katolických pánů, kteří se postavili proti Jiřímu z Poděbrad. Společenský a majetkový vzestup konopišťské větve započal na přelomu 16. a 17. století, v roce 1661 získali Šternberkové hraběcí titul. Mnozí zastávali vysoké zemské úřady, čtyři z nich dosáhli i na nejvyšší příčku (nejvyšší purkrabí), pět členů rodu získalo Řád zlatého rouna.





V době národního obrození vynikl Kašpar Maria (1761–1838) a jeho bratranec František Josef (1763–1830), kteří stáli u zrodu Národního muzea. Od roku 1861 patřilo rodu místo v rakouské panské sněmovně. Koncem 19. století vlastnili Šternberkové celkem kolem 20 000 hektarů půdy v Čechách a na Moravě. O majetky rod přišel během druhé světové války a v roce 1948, po roce 1989 mu byla značná část vrácena. Veřejnosti jsou z rodinných sídel zpřístupněny umělecky hodnotné památky Český Šternberk, Častolovice a Jemniště.

Šternberská osmicípá zlatá hvězda v modrém poli patří k nejznámějším heraldickým znamením v Česku. Jako heraldická památka je zachována na řadě rodových sídel, objevuje se i ve znacích měst, která rodině v minulosti patřila (Benešov, Holešov, Štíty, Mírov, Moravský Beroun, Počátky, Zlín). Od roku 2001 je také součástí znaku Zlínského kraje.



Český Šternberk, interiér rytířského sálu



Vaziště vorů, rok 1930, archiv Jana Hermana

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
KULTURA POSÁZAVÍ A POVLTAVÍ
TEREZSKÉ ŠKOLY POVONSKÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

SÁZAVSKÝ KLÁŠTER



Zrušený klášter na akvarelu Jana Antonína Venuta z roku 1822



Areál kláštera v současnosti

Sázavský klášter a sv. Prokop

Areál benediktinského kláštera se nachází v městečku Sázava nad stejnojmennou řekou. Nejstarší zmínky o něm sahají do 11. století, kdy u jeho zrodu stáli kníže Oldřich, pražský biskup Šebíř a poustevník Prokop, kolem něhož se zde tvořila skupina následovníků již asi od roku 1009. Kníže Oldřich v roce 1032 tuto komunitu povýšil na benediktinský klášter, podle legendy Prokop knížeti, který zde byl na lovu, nabídl vodu, jež panovníkovi chutnala jako nejlepší víno, co kdy pil. Svatý Prokop se snažil rozvíjet a uchovat cyrilometodějskou tradici, takže klášter se stal centrem slovanské liturgie a vzdělanosti.

Světec Prokop Sázavský je duchovní ochránce země České. Žil na přelomu 10. a 11. století nejprve rodinným životem, pak se stal slovanským knězem, následně mnichem, poustevníkem a zakladatelem slovanského benediktinského kláštera v Sázavě. Smrtí v roce 1053 jeho pozemská pouť skončila, ale dále působil a působí jako věčný nebeský přímluvce a vzor.

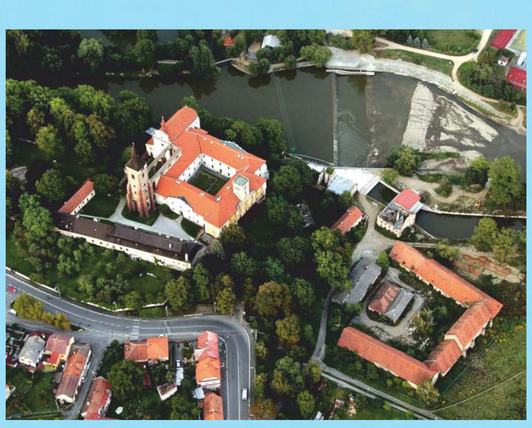
Národní památkový ústav, https://www.klaster-sazava.cz/cs/o-klasteru/sv-prokop-a-pisemne-prameny



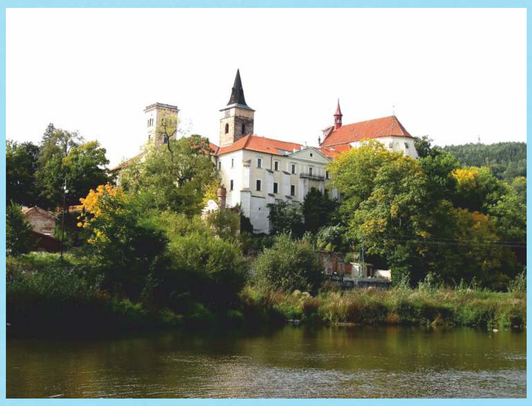
Kostel svatého Prokopa



Nedostavěná loď gotického kostela



Pohled na areál kláštera s hospodářským dvorem



Pohled na klášter přes řeku Sázavu



Svatý Prokop na oltářním obraze



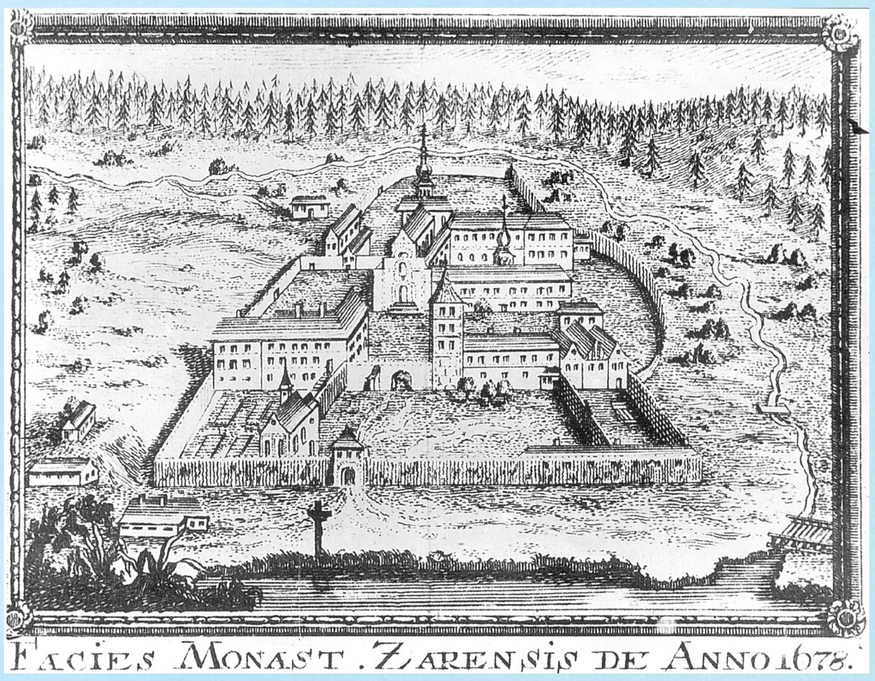
Bohoslužba v interiéru kostela sv. Prokopa

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

PUTOVNÍ VÝSTAVA SÁZAVA – proměny historické krajiny ve fotografiích

Cyklus Staletí mezi Vltavou a Sázavou – Proti proudu řeky a času II – Sázava

ŽĎÁR NAD SÁZAVOU



Cisterciácký klášter Ždár nad Sázavou.
Stav kláštera v roce 1678: vlevo vpředu původní prelatura, před ní ještě gotický kostel svaté Markéty, napravo od prelatury barokní věž a hospodářské budovy, vzadu zhruba uprostřed klášterní kostel, vpravo od něj budovy konventu již v rozšířené, barokní podobě, kostel svatého Jana Nepomuckého ani barokní most ještě neexistovaly



Žďár nad Sázavou – klášter, současnost

Studnice blahoslavené Panny Marie

Sázava pramení vysoko v kopcích Žďárských vrchů v nadmořské výšce 757 metrů pod Šindelným vrchem nedaleko od obce Cikháj a tady se ještě jmenuje Stružný potok. Ten se brzy vlévá do rozsáhlého rybníka Velké Dářko nedaleko Škrdlovic, a když ho pak opouští, má už nám dobře známé jméno, tedy Sázava. Velké Dářko je rybníkem dnes využívaným k rekreaci, ale založen byl pro chov ryb, a to už v roce 1480. Jeho zakladatelem nebyl nikdo menší než syn krále Jiřího z Poděbrad Viktorin z Münsterberka, který zdejší pozemky koupil od žďárského kláštera. K němu nás tok Sázavy dovede už po několika dalších kilometrech. Klášter nazvaný Studnice blahoslavené Panny Marie založil v odlehlé horské krajině roku 1252 Boček z Jaroslavic, příbuzný svaté Zdislavy z Lemberka. Husité klášter vyplenili a vypálili a pak po několik dalších staletí jen živořil. Byl dokonce zrušen a roku 1638 znovu založen velehradským opatem Janem Greifenfelsem, který sem opět uvedl řád cisterciáků. O necelé století poté začala nejslavnější éra kláštera, která mu vtiskla současnou podobu a vytvořila z něho architektonický skvost.



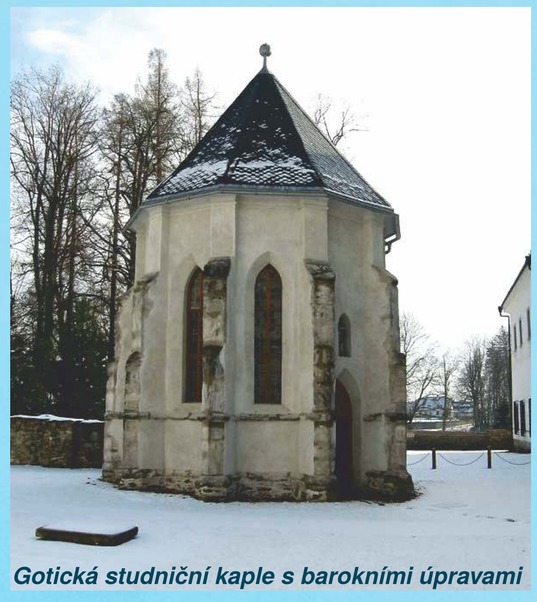
Cisterciácký klášter Žďár nad Sázavou





Gotická studniční kaple s barokními úpravami, stojící u konventního křídla, se původně otevírala do zrušené křížové chodby rajského dvora.
Dle legendy byl zakladatel kláštera Boček ve snu vyzván, aby před stavbou vlastního kláštera nechal nejdříve vyhloubit studnu. Voda z této studny jej později uzdravila a nad ní postavená kaple se stala symbolem, od něhož bylo odvozeno jméno cisterciáckého kláštera Fons Beatae Mariae Viriginis – Studnice blažené Panny Marie. Památnou studnu najdeme i ve znaku města.

Národní památkový ústav: https://www.pamatkovykatalog.cz/studnicni-kaple-panny-marie-2963258



Gotická studniční kaple s barokními úpravami

MEZI ŘEKAMI, z. s.
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy
ARCHAIA
KULTURA A POSÁZAVÍ A POVLTAVÍ
PŘEDNÁŠKOVÉ ZVONĚNÍ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany
Obec Lešany

SÁZAVA



Sázava u Kamenného Přívozu. Foto Jirka Jiroušek



Stříbrná Skalice, Na Mariánce, před rokem 1930

Co jsme ještě neřekli o Sázavě, nejstarší řece v Čechách

Sázava na horním toku protéká větším spádem kamenitým řečištěm většinou zalesněným údolím a tvoří četné zákruty. Ještě na Moravě teče Žďárem nad Sázavou s dominantou zalesněného vrchu Zelená hora, na kterém stojí kostel sv. Jana Nepomuckého, postavený J. B. Santinim ve stylu barokní gotiky s půdorysem pěticípé hvězdy. Poté se řeka loučí s Moravou a směřuje k jednomu z nejstarších měst na Vysočině – Přibyslavi. Tam se říční údolí otevírá a Sázava meandruje regulovaným řečištěm k největšímu městu na svém toku – Havlíčkovu Brodu. Jeho historické jádro je památkovou rezervací. Další z měst a letovisek na řece je Světlá nad Sázavou se sklářskou tradicí. K rozvoji sklářství napomohlo zprovoznění železniční tratě Posázavského pacifiku. Trať kopíruje tok Sázavy ze Světlé přes Čerčany až do Davle. Pod Světlou se říční údolí svírá a tvoří nejkrásnější úsek s řečištěm plným žulových balvanů a skalních prahů. Peřeje Stvořidla byly v roce 1978 vyhlášeny přírodní rezervací. Poté se tok zklidňuje a Sluneční zátokou Jaroslava Foglara směřuje k Ledči nad Sázavou. Zde řeka obtéká skalnatý ostroh, na němž se vypíná renesanční zámek přestavěný z gotického hradu ze 13. století.

Na středním toku protéká Sázava mírným proudem mělkými údolími, kde přibývá chatová zástavba. Na obou březích se rozkládá Zruč nad Sázavou s výraznou dominantou pseudogotického zámku. V meandru řeky leží Kácov s barokním zámkem, následuje letovisko Soběšín. Na protáhlém skalním ostrohu nad levým břehem se tyčí jeden z nejzachovalejších hradů na našem území Český Šternberk. Přes Rataje a Ledečko meandruje řeka ke stejnojmennému sklářskému městu Sázava s kdysi proslulým střediskem slovanské vzdělanosti – sázavským benediktinským klášterem. Ten prošel řadou stavebních úprav, v 18. století byla jeho část dokonce přestavěna na novorenesanční zámek.

Na dolním toku od Týnce nad Sázavou se řeka postupně zařezává do hlubokého zalesněného údolí. Proud se zrychluje, v korytě přibývají kameny a Sázava se prodírá žulovým masivem do vltavské kotliny. Tento zajímavý úsek končí u Pikovic, kde se říční proud ztrácí ve vzdutí přehrady Vrané. Dolní tok Sázavy byl jedním z center českého trampingu, což dokazují četné chatové osady. Z výšky 417 m n. m. shlíží do údolí řeky homole vrchu Medník s rozsáhlým lesním komplexem. Na soutoku s Vltavou pak naši pouť uzavírá příběh kláštera na Ostrově. A to je opravdu vše.

Autoři výstavy děkují všem návštěvníkům za pochopení pro kvalitu některých autentických fotografií.

Autor výstavy: Václav Šmerák, publicista a editor cyklu publikací Mezi řekami
Grafická úprava: Martina Tichá – DTP Studio, Ahoj reklama
Realizace výstavy: Exclusive production, spol. s r.o.
Odborná spolupráce: Regionální muzeum v Jílovém u Prahy, fotoarchiv, Marcela Budská. Tomáš Zouzal, historik. Jan Vizner, archeolog, Archaia Praha. Klub českých turistů, Zdeněk Jirásek, Rada historie KČT. Jiří Jiroušek, fotograf. Martin Maršálek, vydavatel a redaktor. Michael Antony, šéfredaktor serveru Trampský magazín.

https://www.infoglobe.cz/reky/evropa/ceska-republika/sazava/

MEZI ŘEKAMI, z. s.
ARCHAIA
KULTURA A POSÁZAVÍ A POVLTAVÍ
PŘÁTELÉ ZVONŮ
KLUB ČESKÝCH TURISTŮ
Partneři projektu:
Středočeský kraj
Benešov
SKUPINA ČEZ
Obec Hradištko
Obec Krňany